

פענוח הערות ומראי-מקומות

לקוטי שיחות חיי שרה חלק טו שיחה ה.

פארבונדן מיט דעם תוכן פון טאָג (אדער - טעג) [לדוגמא: אין חודש אדר האָבן די ימי הפורים אויפגעטאָן, אַז דער גאַנצער חודש איז נהפך געווארן לזמן פון שמחה, החודש אשר נהפך להם גו' בין להלכה למעשה, אַז דער גאַנצער חודש איז כשר לקריאת מגילה, אויך משנכנס אדר מרבין בשמחה" עד"ז חודש ניסן ווערט אָנגערופן חודש הגאולה צוליב דעם וואס בחמשה עשר בו איז געווען די גאולה פון מצרים]. בנוגע דעם חודש תמוז געפינט מען אז ער האט אין זיך צוויי ענינים הפכיים: דער יום מיוחד פון דעם חודש, וואָס ווערט דערמאנט אין תורה שבכתב (אין נביאים) איז צום הרביעי" - דער צום פון שבעה עשר בתמוז וואָס אין דעם טאג איז הובקעה העיר"; און דאָס איז אן ענין כללי אין דעם חודש ווי ס'איז פארשטאנדיק פון דעם וואָס דער צום איז זיך מתייחס צום גאַנצן חודש - צום הרביעי" (דער צום פון רביעי לחדשים"); ולפ"ז, איז דער תוכן פון חודש תמוז פארבונדן מיט היפך השמחה פורעניות, ובפרט אז פון שבעה עשר בתמוז און ווייטער הויבן זיך אן די בין המצרים, ימי אבילות. לאידך גיסא, איז אין אונזער דור נתגלה געוואָרן נאָך אַ יום מיוחד אין דעם חודש און מיט אַ תוכן הפכי דער חג הגאולה פון י"ב-י"ג תמוז (ווען דער רבי דער שווער איז אינגאַנצן באפרייט געווארן פון מאסר און גלות), וואס דאס איז ניט געווען קיין גאולה פרטית, פאר אים אַליין, נאר ווי ער שרייבט אין זיין באוואוסטן בריף: לא אותי בלבד גאל הקב"ה ביי"ב תמוז, כי אם גם כל מחבבי תורתנו הק', שומרי מצוה, וגם את אשר בשם ישראל יכונה כו", וואס דאס איז כולל אלע סוגי אידן. ד. ה. דאס איז אַ חג הגאולה פאר אלע אידן. און ע"פ כהנ"ל איז

1) של"ה תורה שבכתב ר"פ וישב. שלשה פרשיות אלו עולות בקנה אחד מדברות מענין עסק יוסף עם אחיו, שהלך לראות שלום אחיו ושלום הצאן וקרהו כל הסיפור, על כן כללתינהו ובחדא מחתא מחתינהו יחד בחוט המשולש. ויען כי באלו פרשיות חלו ימי חנוכה או לפניהן או לאחריהן ולכל זמן ועת לכל חפץ, כי בודאי גלגול המועדים של כל השנה הנה אלה מועדי ה' הן, מועדי דרבנן או תענית וט' באב בכולן יש שייכות לאותן הפרשיות שחלות בהן כי הכל מיד ה' השכל. וענין יוסף יהיה ג"כ במלכות חשמונאי בימי יון כמו שיתבאר, שאז נחשבו כצאן לטבחה למסור נפשינו לקדש שמו הגדול. וזה צאן יוסף וחנה ושבעת בניה עדים נאמנים על קדושת שם המיוחד שעשו בימי יון. ונרמזו ג"כ בתיבת חנוכה אותיות חנה כ"ו הוא שם המיוחד העולה כ"ו, וכל זה יתבאר:

2) שדי חמד מערכת גט סימן טז. ועיין להגאון מוהרם בספר ברכת המים אות קד דאם כתב כיסלו ביו"ד אחר הכ"ף כשר ליתנו.

קה"י מע' קכו. קכ"ו. יש לכנותו אל הבינה שיש בה ב' פרצופין בינה תבונה כ"א ס"ג דרי קכ"ו וע"כ סוד ענוה בבינה ענו גי' קטכו והוא בבינה ה' של שם וע"ב חיתה שרה קכ"ז שנים ושרה היא בחי' בינה שיש בה נון שערים כ"א כלול מי" הרי ש"ר דשרה והיא עצמה ה' של שם הרי שרה וחיתה קכו שנים כמנין ב"פ ס"ג.

3) *לקוטי שיחות חלק יח עמוד 308. ווי באוואוסט, האט יעדער חודש זיין ענין ותוכן מיוחד; און פארשטאנדיק: (ובפרט - אז אלץ איז דאך בהשגחה פרטית), אז דער חודש וואס האָט אין זיך א יום מיוחד (אדער ימים מיוחדים) איז דער תוכן פון דעם חודש

פארשטאנדיק, אז דער ענין הגאולה איז א תוכן עיקרי וכללי אין גאנצן חודש תמוז.

4) מגילת אסתר פרק ט פסוק כב. פִּימִים אֲשֶׁר־נָחוּ בָהֶם הַיְהוּדִים מֵאֲבִיבֵיהֶם וְהַחֹדֶשׁ אֲשֶׁר נִהְפָּךְ לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה וּמֵאֲבָל לְיוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יְמֵי מְשֻׁתָּה וְשִׂמְחָה וּמְשָׁלַח מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמִתְנֹת לְאֲבִיבֵים:

ירושלמי ריש מגילה. תַּנִּי בָשֵׁם רַבִּי נְתָן. כָּל־הַחֹדֶשׁ קָשָׁר לְקִרְיַת הַמְּגִילָה. מַה טַעַם. וְהַחֹדֶשׁ אֲשֶׁר נִהְפָּךְ לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה וּגו'.

שולחן ערוך או"ח תרפ"ח סי'ז. המפרש בים והיוצא בשיירא ואינו מוצא מגילה להוליך עמו יקראנה בשלשה עשר או בשנים עשר או באחד עשר בלא ברכה ואם אי אפשר להמתין עד ימים הללו י"א שקורא אפי' מתחלת החדש: הגה והכי נהוג ומיהו אם נודמן לו אח"כ מגילה חוזר וקורא אותה ביום י"ד אפי' קרא תחלה ביום י"ג מ"מ קרא אותה שלא בזמנה: [כל בו ב"י]:

תענית כט עמוד א. מְשֻׁנְכָנִס אָב מִמַּעֲטִין בְּשִׂמְחָה וְכו'. אָמַר רַב יְהוּדָה בְּרִיָּה דְרַב שְׁמוּאֵל בְּרַ שִׁילַת מְשֻׁמְיָה דְרַב: בָּשֵׁם שְׁמֻשְׁנָכְנִס אָב מִמַּעֲטִין בְּשִׂמְחָה — כִּדְּ מְשֻׁנְכָנִס אָדָר מְרַבִּין בְּשִׂמְחָה. אָמַר רַב פֶּפְאֵה: הַלְכָּךְ בְּרַ יִשְׁרָאֵל דְּאִית לֵיה דִּינָא בְּהִדֵּי נְכָרִי, לִישְׁתְּמִיט מִיָּגִיה בָּאָב — דְּרִיעַ מְזֻלְיָה, וְלִימְצִי נְפְשִׁיה בְּאָדָר — דְּכָרִיא מְזֻלְיָה.

מג"א תרפ"ו סק"ה. ג' ימים. פירוש בה"ב אחר פורים (ב"י סי' תכ"ט ע"ש), משנכנס אדר מרבין בשמחה ומי שיש לו דין עם עכו"ם ישפוט באדר, יכולים בני עיר לתקן בהסכמ' ובחרם עליהם ועל הבאים אחריהם לעשות פורים ביום שנעשה בו נס (הר"מ אלשקר מ"ט) (ועיין בס' משא מלך ח"ו סי' ט"ו): ומי שנעש' לו נס באדר לעשו' פורים י"א לעשות בשנ' עיבור באדר שני וי"א לעשותו באדר ראשון אא"כ נעשה הנס בשנת העיבור באדר שני (הר"ש הלוי י"ו) עמ"ש סי' תקס"ח ס"ז ומ"ש שם דמוכח דיש לעשות באדר שני:

5) שערי אורה ד"ה בכ"ה בכסלו פרק מב. והנה ידוע הקושיא דא"כ הנס לא הי' רק ז' ימים ויום האי אינו מן הנס והענין הוא דאדרבה עיקר הנס ביום האב והוא במה שהדליקו ממנו ח' ימים כידוע דז' נרות היינו ז' מדות דחכמ' שכלולים בחכמ' ונק' החכמה אור ז' הימים שכוללם יחד ונמצא מה שהדליקו מפך זה שהוא להאיר אור החכמה מחדש כנ"ל הוא עיקר הנס והוא כולל ז' ימים שכללותם יחד הן ח' ימים בלי הבדל כלל ביניהן

מאחר שפך זה יש בו להדליק יום א' שכולל ז' ימים (עד"מ מן הכלל ופרט דכאשר כלול בפרט אין הכלל רק דבר א' וכשיוצא הפרט לגילוי מן הכלל איך לא ימנה הכלל מאחר שממנו יצאו וזהו שא' והדליקו ממנו ח' ימים ולא ז' כי גם יום האי נמנה כמוהם) וזהו שמברכים להדליק נר חנוכה ולא נרות חנוכה כי הח' ימים יום א' הן והוא אור דחכמה שנק' אור ז' הימים.

שם ד"ה כי אתה נרי פרק יז. והנה זה היה עיקר הנס שמצאו פך אי שמן טהור חתום כו' ויש להבין למה כל השמנים שבהיכל טמאו העכו"ם ופך א' זה שהי' חתום בחותם של כה"ג לא טמאו כו' הענין הוא כידוע בשרש ענין כה"ג וכהן סתם דכהן סתם הוא בבחי' החסד שלמטה מן החכמ' ושרש כה"ג הוא בחסד שלמעלה מן החכמה שנק' רב חסד כמ"ש בזהר וזהו ענין כה"ג נוטל חלק בראש דחכמ' כו' ובחי' רב חסד זה הוא בי"ג מדה"ר שנמשך מעצמות א"ס ב"ה ע"י כה"ג דוקא כמ"ש כשמן הטובי על הראש א דכה"ג יורד על הזקן דיקנא דכה"ר כו' שהן שרש י"ג מדה"ר העליונים שיורדים ונמשכים למטה מטה כמ"ש שיורד ע"פ מדותיו והענין הוא לפי שיש בחי' חסד שבעצמות א"ס ב"ה שאין אתדל"ת מגיע לשם כלל ונקי חפץ חסד והוא בחי' אה"ר העצמית ממש כמו שאנו אומרים אה"ר אהבתנו כו' אהבת עולם נצחיות דא"ס ממש שהוא מעולם דא"ס וכמ"ש זכור רחמיך ה' וחסדיך כי מעולם המה מעולם דאיסי וכמ"ש מעון אתה היית לנו כו' ומעולם ועד עולם כו' ובחי' רב חסד זה שבעצמות ממש הנה היא באה מאל"י וממילא מצד עצמה דוקא שלא ע"י אתדל"ת כלל רק שהיא כלולה בהעלם בבחי' שמן הטוב על הראש דכ"ג שנק' שמן משחת קדש והוא בחי' התענוג הנעלם שבתעלומות חכמה שלמעלה מן אור החכמה ובאה לידי גלוי בי"ג מדה"ר בדיקנא דכה"ר כו' וזהו יורד על הזקן כו' לסליחת העונ' ולעמוד נגד המקטריגים כו' שנק' ישועות כו' וזהו שמצאו פך א' שמן טהור חתום בחותמו של כה"ג דוקא שבזה אין החצוני יכולים ליגע שם כלל כי חותם זה דכה"ג הוא חתום בבחי' העלם אחר העלם שבעצמות המאציל שלמעלה מכל ההשתלשלו' לגמרי והוא בחי' שמן הטוב שחתום הי' בחותמו של כה"ג כו' מטעם הנ"ל וד"ל וזהו עיקר ענין הנס דחנוכה שהדליקו מפך זה ח' ימים והענין הוא כידוע דז' ימים הן ז' מדו' דבינה דאצילו' שכלולים בחכמהי שמהם שרש כללות נ"י שכלולים בז' נרות דמנורה ובהיות שבימי חשמונאי היו כנ"י בגלות עכו"ם בחשך גמור עד שרצו להשכיחם תורתך כנ"ל לא היי אתדל"ת מועיל להאיר שרש נשמתם בז' ימים העליונים

רמב"ם הלכות חנוכה פרק ג הלכות ב-ג. וקשגברו ישראל על אויביהם נאבדום בכ"ה בחדש פסלו הנה ונכנסו להיכל ולא מצאו שמן טהור במקדש אלא פך אחד ולא הנה בו להדליק אלא יום אחד בלבד והדליקו ממנו נרות המערכה שמונה ימים עד שפתישו זיתים והוציאו שמן טהור: ומפני זה התקינו חכמים שפאותו הדור שיהיו שמונת הימים האלו שמתחלתן כ"ה בכסלו ימי שמחה והלל ומדליקין בהן הנרות בערב על פתחי הבתים בכל לילה ולילה משמונת הלילות להראות ולגלות הגס. וימים אלו הן הנקראין חנכה והן אסורין בהספד ותענית פימי הפורים. והדלקת הנרות בהן מצנה מדברי סופרים פקריאת המגלה:

לקוטי שיחות חלר י עמוד 142. עוד שינוי ברמב"ם ממש"כ בגמרא: במס' שבת שם: מאי חנוכה ... ולא מצאו אלא פך אחד של שמן ... נעשה בו נס והדליקו ממנו ח' ימים לשנה אחרת קבעום כו". והיינו, שימי חנוכה קבעום על הנס דפך השמן ולא על הנס דנצחון המלחמה; ואילו הרמב"ם מבאר כסיבה וטעם להתקינו חכמים ... שיהיו שמונת ימים האלו ... ימי שמחה והלל" - את ישועת ישראל והצלתם מידי היונים, וחזרת המלכות לישראל, ואח"כ (-) הנס דפך השמן. ויובן זה בהקדים הקושיא הידועה: הרי עיקר הנס ה' בנצחון המלחמה רבים ביד מעטים גבורים ביד חלשים כו", ולמה אמרו בגמרא שימי החנוכה הוקבעו [לא מפני הנס דנצחון המלחמה וישועת ישראל מידי היונים, כי אם מצד הנס דפך אחד של שמן כו'. דלכאורה איך עשו מן הטפל עיקר כו"? ומצד חומר קושיא זו ס"ל להרמב"ם, שכוונת הגמרא במאי חנוכה" היא לא על איזה נס קבעוה", כי אם: לתת טעם על מה שקבעוה בהלל והודאה". והיינו, שגם לולי הנס דפך השמן היו קובעים את יום נצחון הי מלחמה ליו"ט (יום שמחה); ומה שאמרו מאי חנוכה ... פך אחד של שמן כו", הוא בנוגע להפרט דהלל והודאה" דזה מה שקבעום ועשאו יו"ט בהלל והודאה", הוא מצד הנס שהי' בשמן. וזהו שלאחרי שהרמב"ם מבאר ביארוכה את המאורעות דחנוכה, הוא מסיים: ומפני זה התקינו חכמים ... ימי שמחה והלל", היינו, שמפני שני סוגי המאורעות והניסים האמורים לעיל התקינו ב' ענינים, - ימי שמחה" וימי הלל": ימי שמחה" מפני שהושיעם מידם והצילם ... וחזרה מלכות לישראל"; וימי הלל" - באו בעיקר מפני הנס שהי' בפך השמן, שהדליקו ממנו נרות המערכה שמונה ימים".

דחו"ב שנק' או"א כמו כי אתה אבינו כו' כ"א ע"י אתדל"ע שמצד עצמות המאציל בבחי' רב חסד הנ"ל שהוא בבחי' שמן הטוב כו' שהוא בהעלם ומקור דאור החכמה להיות משם גלוי האור העליון בז' נרות דנש"י מעצמו כו' והוא הנק' אור ז' הימים" אור כללי שכולל ז' ימים כא' והוא אור הגנוז לצדיקים מזימ"ב והוא בבחי' העלם עצמות התענוג טרם שבא לגלוי בחכמה שנק' שמן הטוב שכל התפעלות המדות שברצון ותענוג (שנק' ז"ת דע"י וא"א) כלולים כא' (עד"מ התענוג עצמי והיולי שבעת שמחת לב אדם בעשותו משתה או ע"י בשורה טובה מאד שיבא לכלל התפעלות מדות דחסד ורחמים בלי גבול ובלי התחלקות בפרט עדיין רק אח"כ מתחלק לבא בגלוי בדרך פרט והוא בחי' ז' מדות דחכמה בבינה) וכך הי' בנס דחנוכה שהאיר בחי' רב חסד העליון שכולל התחלקות ז' המדות כא' ונתחלק לז' נרות הן כללות נש"י להאירם בחשך כו' שלא ע"י אתדל"ת כלל ונמצא שעיקר הנס הי' ביום האיר דוקא שנק' אור ז' הימים שכוללים ביום זה (שנקי יום שכולו טובי) והז' ימים הן כפרט היוצא מן הכלל לבד וד"ל. וזהו כי אתה נרי הוי"ה וקאי על נס דחנוכה שהדליקו משמן טהור שהי' חתום כו' ח' ימים שהוא אור ז' הימים שהי' גנוז ונעלם ויצא לגלוי מעצמות א"ס ב"ה וז"ש כי אתה ממש נרי ה' כו' וכן גם מ"ש כי אתה תאיר נרי ה' אלקי יגיה חשכי קאי על העלאת נש"י מכח עצמותו ית' שתאיר נרם כמו בהעלותך את הנרות שהוא ע"י אהרן כה"ר שנק' שושבינא דמט' כו' אך זהו ע"י גלוי אהיר העליונה שמעורר לכנ"י ומושך לבם לאביהם שבשמים כמו משכני כו' השיבנו כו' ואמנם בחנוכה היי זה מבחי' העלם עצמות אור האה"ר קודם שיצא לאור דחכמ' והוא מבחי' שמן הטוב שגנוז וסתום לע"ל והוא עצמות פנימית חסד דע"י שנק' אה"ר בתענוג הפשוט כנ"ל שגנוז בגלגלתא דא"א וזהו כשמן הטוב על הראש דא"א כו') והוא שבימי חשמונאי נתגלה זה האור הגנוז והדליקו ממנו ח' ימים והיינו לפי שמסרו נפשם ממש על התו"מ כמ"ש להשכיחם תורתך כו' ואתה עמדת להם בעת צרתם רבת כו' עד וזדים ביד עוסקי תורתך כו' ע"כ זכו שיתגלה להם ממקור האור דתורה ומצות מעצמו שאין אתדל"ת מגיע לשם כלל רק כי אתה כו' וזהו ולך עשית שם גדולי כמ"ש טוב שם משמן הטוב שעל הראש וכמ"ש במשיח ישכיל עבדיו כו' שהוא כתר שם טוב שלמעלה מכתר כהונה וכתר מל' שע"י שמן הטוב על הראש הנ"ל כו' וד"ל:

(7) רש"י שבת כא: ד"ה מאי חנוכה. מאי חנוכה - על איזה נס קבעוה:

שם הערה 13. או אפשר לומר (וראה פר"ח שם). שכוונת הגמרא במאי חנוכה" [אף שגם מצד הנס דנצחון המלחמה (גם לולא הנס דפך השמן) תקנו יו"ט] היא: מפני מה תקנו ח' ימי חנוכה, ועל זה מתרץ שכשנכנסו יונים להיכל כו' והדליקו ממנו שמונת ימים".

8) שבת שם. מאי חנוכה? דתנו רבנן: ככ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון. שפשינכנסו יונים להיכל טמאו כל השמנים שפיהיכל. וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדרו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של פהו גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד. נעשה בו גם והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ונעשו ימים טובים בהלל והודאה.

9) בראשית רבה פרק ט טז. ויבאה יצחק האהלה שרה אמו (בראשית כד, טז), כל ימים שהיתה שרה קימת היה ענין קשור על פתח אהלה, פינון שמתה פסק אותו ענין. וכינון שבאת רבקה חזר אותו ענין. כל ימים שהיתה שרה קימת היו דלתות פתוחות לרנסה, וכינון שמתה שרה פסקה אותה הרנסה, וכינון שבאת רבקה חזרה אותה הרנסה. וכל ימים שהיתה שרה קימת היה ברכה משלחת בעסה, וכינון שמתה שרה פסקה אותה הברכה, פינון שבאת רבקה חזרה. כל ימים שהיתה שרה קימת היה נר דולק מלילי שבת ועד לילי שבת, וכינון שמתה פסק אותו הנר, וכינון שבאת רבקה חזר. וכינון שראה אותה שהיא עושה פמעשה אמו, קוצה חלמה בטורה וקוצה עסתה בטורה, מיד ויבאה יצחק האהלה. אמר רבי יודן למדתה תורה שאם יהיה לאדם בנים גדולים יהיה משיאן מתחלה ואחר כך הוא נושא לו אשה, ממי אתה למד מאברהם, בתחלה ויבאה יצחק האהלה שרה אמו, ואחר כך (בראשית כה, א): ויסף אברהם ויקח אשה.

רש"י עה"פ ד"ה האהלה שרה אמו. ויבאה האהלה ונעשית דגמת שרה אמו, כלומר נהרי היא שרה אמו, שכל זמן שהיתה קימת היה נר דלוק מערב שבת לערב שבת וברכה מצויה בעסה וענין קשור על האהל, ומשמתה פסקו, וכשבאת רבקה חזרו (בראשית רבה):

10) פרשתינו כד, טז. ויבאה יצחק האהלה שרה אמו ויקח את רבקה ותהיילו לאשה ויאהבה וינתם יצחק אהרי אמו:

11) רש"י שבת כג עמוד ד"ה בניים. בניים תלמידי חכמים - דכתיב (משלי ו' כ"ג) כי נר מצוה ותורה אור על ידי נר מצוה דשבת וחנוכה בא אור דתורה:

שו"ע או"ח סרס"ד ס"ו. שאר כל השמנים חוץ מאלו מדליקין בהם ומכל מקום שמן זית מצוה מן המובחר:

לקמן עמוד 327. בסיום הל' חנוכה זאגט דער רמב"ם: ה' לפניו נר ביתו ונר חנוכה או נר ביתו וקדוש היום נר ביתו קודם משום שלום ביתו שהרי השם נמחק לעשות שלום בין איש לאשתו. גדול: השלום שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם שנאמר דרכי דרכי נועם וכל נתיבותי שלום. דער מקור פון דער הלכה איז אין מס' שבת..... ויש לומר הביאור בזה: בנוגע דעם חיוב וגדר פון נר שבת זאגט דער רמב"ם אין הל' שבת, אז דאס איז בכלל עונג שבת" און לכבוד שבת". ער שרייבט אבער ניט אין הלכות שבת אז דאס איז צוליב שלום בית (שלא יכשל בעץ או באבן" אדער דערפאר וואס בני ביתו מצטערין לישב בחושך"). ולכאורה איז דאס תמוה ביותר: וויי באלד דער רמב"ם האלט (בהל' חנוכה) אז נר שבת איז ענינו שלום ביתו, האט ער דאס לכל לראש געדארפט זאגן על אתר אין הל' שבת? איז דערפון מובן, אז לויטן רמב"ם איז דער עצם החיוב פון נר שבת (ניט צוליב שלום בית, נאר) צוליב כבוד ועונג. און אע"פ אז דורך נר שבת ווערט אויפ געטאן בפועל דער ענין פון שלום בית, איז אבער ניט דאס דער גדר וטעם המצוה. לפ"ז ווערט דאך אבער שווער דער דין נר ביתו עדיף משום שלום ביתו" - שלום ביתו" איז דאך ניט דער גדר החיוב והמצוה? באווארנט דאס דער רמב"ם דורך אריינשטעלן דעם דין (ניט אין הל' שבת, נאר) אין הל' חנוכה, און איז מוסיף די ראי' שהרי השם נמחק כו"ל: דערמיט איז ער מחדש, אז דאס וואס נר ביתו קודם משום שלום ביתו" איז עס [ניט א גדר אין (נר) שבת, אז אין דעם באשטייט די עדיפות פון נר שבת און ער איז דערמיט דוחה נר חנוכה - ווארום, ווי געזאגט פריער, איז שלום ביתו ניט דער גדר החיוב פון מצות נר שבת 25 - נאר] מצד גודל מעלת השלום בכלל; און דאס וואס א מצוה ווערט אפגעשטופט צוליב ענין השלום, איז עס ניט דער גדר פון דחית המצוה, נאר מאיז מקיים דערביי מעין מצוה זו (וואס ווערט בפועל אפגעלייגט צוליב שלום (כדלקמן סעיף ה)); ובענינו: דאס וואס נר ביתו קודם משום שלום ביתו" איז אויך מצד דעם גדר ותוכן פון חנוכה (וואס איז א טייל פון כל התורה (שניתנה לעשות שלום)); ומהאי טעמא האט דער רמב"ם

געשטעלט דעם דין אין הל' חנוכה, צו שולל זיין אז דאס איז א דחיי פון חנוכה, נאָר אַזוי איז אויך מחייב דער ענין פון חנוכה. און אויף דעם ברענגט ער אַ ראי' פון דעם וואס השם נמחק לעשות שלום בין איש לאשתו: שלום איז ניט נאָר אַזוי גרויס אז צוליב דעם איז מען דוחה דעם הארבן איסור פון מחיקת השם, נאָר מ'שרייבט לכתחילה דעם שם כדי צו מוחק זיין עם – בכדי לעשות שלום בין איש לאשתו. מצות כתיבת השם בקדושתו ותוקפו – איז פועל ונתגלה דורך דעם וואס ער ווערט נמחק", וויי באַלד אַז דאָס ברענגט שלום בין איש לאשתו. ועפ"ז יומתק וואָס דער רמב"ם איז מדייק צו שרייבן נר ביתו קודם" בשינוי פון לשון הגמרא נר ביתו עדיף": עדיף" קען געטייטשט ווערן, אַז די מצוה (נר שבת) האָט אַן עדיפות לגבי דער צווייטער (נר חנוכה) און איז דער פאָר דוחה די צווייטע מצוה; איז דער רמב"ם מדייק אז עדיף" דא מיינט בלויז - קודם": די גמרא מיינט מיט דעם בלויז זאָגן דעם דין, אז אין הדלקה בפועל (ווען ער האָט נאָר אויף איינע פון זיי איז נר ביתו קודם.... עיין שם.

ועיקר מצות הדלקת נרות הוא נר זה שאוכל אצלו ויהא זהיר בו לעשותו יפה וכל הזהיר בו זוכה לבנים תלמידי חכמים שנאמר כי נר מצוה ותורה אור ע"י נר מצוה בא אור תורה ויש מכוונים לעשות ב' פתילות בנר זה אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור ובנרות של שעוה או של חלב וכיוצא בהן מדליקין ב' נרות ויכולין ג"כ להוסיף ולהדליק ג' או ד' כי יכולין להוסיף על דבר המכוון כנגד דבר אחר רק שלא יפחות ולכן אשה ששכחה פעם אחת להדליק נוהגין שמדלקת כל ימיה ג' ואם שכחה כמה פעמים מוספת בכל פעם כדי שיהיה לה היכר וזכרון שתהא זהירה מכאן ולהבא בכבוד שבת ולא תבא לידי שכחה אבל אם נאנסה ולא הדליקה כגון שהיתה בבית האסורים וכיוצא בזה אינה צריכה להוסיף כנגד זה ויש נוהגין להדליק לעולם ז' נרות ויש נוהגים להדליק עשרה מטעם הידוע להם. ונוהגין להדליק בבית הכנסת ב' נרות של שעוה כרוכים לזכור ושמור בדבור אחד נאמרו ואף בביתו טוב לעשות כן לפי טעם זה וגם כדי להרבות האורה להידור מצוה ועל נרות של בית הכנסת אין מברכין מטעם שיתבאר:

שפ הערה 3. כג, ב. וגם בזה מודגשת השייכות דחנוכה לשבת דכל הסוגיא דחנוכה היא במס' שבת (אף שבאה לכאורה רק אגב המדובר במשנה שם פתילות ושמונים שמדליקין בהן בשבת). ולהעיר ממחז"ל (ס' יצירה פ"א מ"ז) דנעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן - והרי ס' זמנים דהרמב"ם: תחלתו - הל' שבת, וסופו - הל' - חנוכה. וראה לקמן בפנים.

שם סי' ז. יש אומרים שכיון שהדליק נר שבת חל עליו השבת ונאסר בעשיית מלאכה אלא אם כן התנה שאינו מקבל עליו שבת בהדלקה זו ועל פי זה נוהגות הנשים שאחר שברכו והדליקו הנרות משליכות לארץ הפתילה שבידן שהדליקו בה הנרות ואינן מכבות אותה שכבר חל עליהן שבת בגמר הדלקה זו אבל יכולות להדליק נרות הרבה שכולן מצות הדלקה אחת הן ואין קבלת השבת חלה עד אחר גמר ההדלקה ויש חולקים על זה ואומרים שאין קבלת שבת תלויה כלל בהדלקת נרות אלא בהתחלת תפלת ערבית של שבת שכיון שאמר הש"ץ ברכו הכל פורשים ממלאכתם וכן עיקר (ומכל מקום לדברי הכל צריך שיקבל שבת לאלתר אחר ההדלקה כמו שנתבאר למעלה). אבל המנהג הוא כסברא הראשונה שאותה אשה המדלקת מקבלת שבת עליה בהדלקה זו ולכן תתפלל מנחה תחלה אבל שאר בני הבית מותרים במלאכה עד ברכו ואפילו אותה אשה אם התנית תחלה אפילו בלבה שאינה מקבלת שבת בהדלקה זו מועיל לה תנאי זה במקום הצורך אבל שלא במקום הצורך אין לסמוך על התנאי לפי שיש אומרים שאין תנאי מועיל כלל לפי דעת האומרים שקבלת שבת תלויה בהדלקת נר שבת. וכל זה כשהדליקה הנרות שעל השלחן שהן עיקר המצוה ובהן תלויה קבלת השבת אבל שאר הנרות שמדלקת בבית ובשאר חדרים אין קבלת שבת תלויה בהן לדברי

13) שו"ע הרב או"ח סרס"ג סי' ג. מצוה לעשות לכתחלה נרות ארוכים שידליקו עד הלילה ומכל מקום אם עשה נרות קטנים שאינן דולקים עד הלילה אין כאן ברכה לבטלה שכיון שאכל לאורן ונהנה מהן בסעודת שבת אבל אם לא אכל לאורן כגון שאכל בחצר וע"ד שיתבאר בס' רע"ג אם אינן דולקות עד הלילה שאז הוא נהנה מהן בחזרתו לבית שלא יכשל בעץ ואבן באישון אפילה ולילה הרי בירך לבטלה ומכל מקום אם הוא בענין שהיה שם קצת חושך באיזה מקום סמוך לחשכה אם לא היו דולקות שם והשתמש שם באותו מקום שום דבר לאורן אין בזה איסור:

שם סי' א. תיקנו חכמים שיהיה לכל אדם נר דולק בשבת בכל חדר וחדר שהולך שם בשבת משום שלום בית שלא יכשל בעץ או באבן וחייב כל אדם כשאוכל סעודת הלילה לאכלה אצל אור הנר שזה בכלל עונג שבת הוא

כל הלילה ובבקר מצאו הנרות מלאים שמן וכן בכל לילה ולילה:

15) תוס' הראש שבת שם. ונעשה הנס והדליקו ממנו ח' ימים. וא"ת למה קבעו ח' ימים והלא לא היה הנס כ"א ז כי היה בו שיעור ללילה אחת, י"ל שחלקו את הפך לח' והדליקו בכל לילה השמינית אע"ב דאמרי' התם תן לה מדתה שתהא דולקת מערב עד בקר היינו היכא דאיפשר, אי נמי נתנוהו בלילה אי כולו בתוך המנורה ולא דלק ממנו בכל לילה כ"א השמינית, אי נמי לאחר שהריקו השמן מן הפך בלילה אי נשאר כלי מלא וניכר הנס אף בלילה הא'.

16) פרי חדש שם סק"א. עוד תירץ בב"י [שם] שבליל א' נתנו כל השמן בנרות, ודלקו כל הלילה, ובבקר מצאו הנרות מלאים שמן. וגם זה נדחה מהטעם הנזכר, שבליילה האחרונה ליכא שום היכר נס: ולפי דבריהם היו יכולים לתרץ, שכשנתנו מעט שמן במנורה, נתמלאה, ובהכי ניחא דאיכא היכר נס בין בלילה הראשונה ובין בלילה האחרונה. אי נמי, ששפכו כל השמן במנורה, ושמינית ממנו נדלק בכל לילה:

17) ט"ז שם סק"א. ח' ימי הנוכ'. בטור הביא לשנה אחרת קבעום ח' י"ט הקשה ב"י למה קבעו ח' ימים כיון דבשמן שבפך הי' בו כדי להדליק ליל א' נמצא שלא נעשה נס אלא לז' ימים ות"י ג' תירוצים ע"ש ועל כולם ק' שאין לנו רמז מזה שנעש' כן וא"כ הי' לרבותינו להזכיר דבר זה כדי שנדע הנס מה שנעשה בליל' הראשון ול"נ לתרץ דלמפרע אנו רואין שגם בלילה הראשונה היה נס דמצינו בספר הזוהר על פסוק מה יש ליכי בבית שאין הוא ית' עושה נס ליתן ברכה אלא במה שיש כבר בעולם ואפי' הוא דבר מועט אז הוא ית' נותן ברכה להרבות המעט משא"כ בדבר ריקן אין שייך בו ברכ' לעשות בריה חדשה ע"כ ניחא כאן דאלו נדלק כל מה שהי' בלילה הראשון לא היה מקום לנס לחול על שום דבר אלא ודאי דגם בליל' הראשון נשתיר ממה שהי' ראוי לה וממנה נשתיר ועל אותו השיור באה הברכ' שנעש' שם נס להרבות אותו וא"כ ראינו שגם בלילה הראשונה נעשה נס:

בלי חמדה פרשת ויקהל לה, כז-כח. הנה בטורי זהב [סי' עת"ר ס"ק א'] כתב לתרץ קושית הב"י ז"ל [שם], הא לא היה נס בלילה הראשון, עפ"י מה דמבואר בזוה"ק [ח"א פ"ח ע"א] דאין הברכה חל על כלי ריקן, א"כ איגלאי מילתא למפרע דגם בלילה הראשונה היה נס כיון

הכל ומותר לה לעשות אחריהן כל המלאכות עד שתדליק נרות שעל השלחן. וכל זה באשה אבל באיש המדליק אין בו שום מנהג כלל ומעמידין על עיקר הדין שאין קבלת שבת תלויה בהדלקת נרות אלא באמירת ברכו ומכל מקום טוב להתנות לכתחלה:

שם סי' יד. אם הדליק נר במקום שאין משתמשין בו כלום בשבת שאינו חייב להדליק שם נר ואחר כך נטל נר זה הדלוק והניחו במקום שמשתמשים בו לא יצא ידי חובתו בנר זה דכיון שבשעה שהדליקו היה במקום שאין משתמשים בו בשבת אינו ניכר שהודלק לכבוד השבת ואם ברך על הדלקתו הרי זו ברכה לבטלה אבל יכול לברך ולהדליק במקום שמשתמשין בו בשבת אע"פ שאין משתמשים שם צרכי אכילה אם הוא חדר שלו או שהוא מיוחד לו בין שיניחנו דולק שם בין שיניחנו אח"כ אפילו במקום שאין משתמשים בו כלום בשבת וידליק כאן נר אחר דכיון שהנר שבירך עליו היה מונח שעה מועטת כאן במקום החייב בנר שבת אין כאן ברכה לבטלה. ומכל מקום לכתחלה יש ליזהר לברך על אותן הנרות שהן כבר על השלחן ולא על שאר הנרות אפילו אותן שבתוך הבית ואפילו רוצה להניחן אח"כ על השלחן לפי שעיקר המצוה הן הנרות שעל השלחן שאוכלין לאורן וראוי שתהא הברכה על אותן המונחים במקום שהוא עיקר המצוה ומכל מקום די שם בנר אחד (או ב' נרות כנגד זכור ושמור). אבל אם יש נשים רבות בבית אחד יכולות לברך לכתחלה גם בשאר מקומות ובלבד שיהא מקום שמשתמשים בו בשבת אע"פ שאין משתמשים בו צרכי אכילה אם הוא חדר המיוחד לה או לבעלה ואם אינו מיוחד לה אינה יכולה להדליק שם אלא אם כן משתמשים שם צרכי אכילה אע"פ שהם אין משתמשים שם כלום אלא בעל הבית ובני ביתו או אפילו אחרים משתמשים שם צרכי אכילה:

אניצקלופדיא תלמודית ערך הדלקת נרות עמוד שיב.
ראה בסוף.

14) בית יוסף או"ח סימן עת"ר. ואיכא למידק למה קבעו ח' ימים דכיון דשמן שבפך היה בו כדי להדליק לילה א' נמצא שלא נעשה הנס אלא בז' הלילות וי"ל שחילקו שמן שבפך לח' חלקי' ובכל לילה היו נותני' במנורה חלק א' והיה דולק עד הבקר ונמצא שבכל הלילות נעשה נס ועוד י"ל שלאחר שנתנו שמן בנרות המנורה כשיעור נשאר הפך מלא כבתחלה וניכר הנס אף בליל הא' א"נ שבליל ראשון נתנו כל השמן בנרות ודלקו

דלא היה בו אלא כשיעור לילה אחת, וע"כ דלא נשרף כל השמן דאל"כ איך נעשה בו נס שיהיה עוד שמן הא הברכה אינו חל על כלי ריקן, וע"כ דגם בלילה הראשונה ה' נס. אלו ד"ק. והנה לכאורה הדברים תמוהים מאוד דאמת הוא כן דהברכה אינו חל על כלי ריקן, אבל נס הלא הוא יש מאין ג"כ. ופשטא דמילתא נראה דבנר חנוכה ה' נס ולא ברכה, וא"כ נסתר תירוצו. אמנם שמעתי אומרים בשם מרן הקדוש מגור זצוק"ל ז"ע שדברי הטו"ז ברורין דבנס חנוכה ע"כ היה רק ברכה ולא נס, דלפי מה דקיי"ל [מנחות פ"ו ע"א] דכל השמנים פסולין למנורה רק שמן זית זך, והנה מבואר במנחות (דף ס"ט ע"ב) בעי ר' זירא חיטין שירדו בעבים מהו למנחות וכו', ועיי"ש בתוס' כיון דע"י נס הוא לא מיקרי ממושבותיכם עיי"ש, ומעתה ה"נ כיון דע"י נס הוא, א"כ לא הוי שמן זית כיון דאינו מזית, וממילא פסול למנורה, וע"כ דבנס חנוכה היה ברכה, וא"כ אותו השמן זית נתוסף ונעשה הרבה, עכ"פ כיון דבא מכח שמן זית המיעוט הכל הוא שמן זית וכשר למנורה, וא"כ צדקו דברי הטו"ז כיון דע"כ היה ברכה ושוב לא חל על כלי ריקן, ומוכרח דגם בלילה הראשון היה נס. אלו דברי קדשו ושפתים ישק משיב ד"נ.

18 מלאכים ב פרק ד פסוק ב ואילך. וַיֹּאמֶר לְכִי שְׂאֵלֶיךָ פְּלִימ מִן־הַחוּץ מֵאֵת פֶּלֶי-[שְׂכַנְיָךְ] (שכנכי) פְּלִימ רְגִים אֶל־תִּמְעִיטִי: וְבָאת וְסָגַרְתְּ הַדֶּלֶת בְּעֵצֶךָ וּבְעֵד־בְּנִיךָ וְיִצְקֶתָ עַל פְּלִי־הַפְּלִימ הָאֵלֶּה וְהַמְּלֵא תִּפְעִיעִי: וּמִלֶּךָ מֵאֲתָו וּתִסָּגֵר הַדֶּלֶת בְּעֵצָה וּבְעֵד בְּנִיָּה הֵם מְגִישִׁים אֲלֵיהֶּ וְהִיא (מִיִּצְקָת) [מוֹצְקָת]: וְנִהְיֶה וּפְמִלֵּאת הַפְּלִימ וְתֹאמַר אֶל־בְּנֵה הַגִּישָׁה אֵלַי עוֹד פְּלִי וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶּ אֵין עוֹד פְּלִי וַיַּעֲמֵד הַשָּׁמֶן: וְתָבֵא וּתְגַדֵּל לְאִישׁ הָאֵלֵהִים וַיֹּאמֶר לְכִי מְכַרִי אֶת־הַשָּׁמֶן וְשִׁלְמִי אֶת־[נִשְׁיָךְ] (נשיכי) וְאֶתְּ [וּבְנִיָּךְ] (בניכי) תְּחַיִּי בְּנוֹתָר:

מלאכים א פרק יז פסוק יד-טן. וּתְלַךְ וְתַעֲשֶׂה פְּדָבָר אֲלֵיהֶּ וְתֹאכַל (הוא והיא) [הִיא־וְהוּא] וּבִיתָה יָמִים: כְּדֵן הַקְּמַח לֹא כָלְתָה וְצִפְפַּחַת הַשָּׁמֶן לֹא חָסַר פְּדָבָר יְהוָה אֲנֹשֶׁר דָּבָר בְּיַד אֲלֵיהֶּו:

19 כלי חמדה שם. אך בגוף דברי מרן זצוק"ל דפשיטא ליה דמה שהוא ברכה הוי אותך מיז רדינר כשמן זית, יש לעיין לכאורה מהתוספתא (הובא בפירוש הרד"ק ז"ל במלכים ב' [ד', ד'] במעשה דאלישע), בזה"ל: ובתוספתא, וכד אתרחיש לה ההוא ניסא, אמרת ליה לנביא דה' אית עלי עישור מהאי משחא או לא, אמר

לה בעלך זן נביאיא דה' במילתא דליכא עליה עישורא, ואף את לית על משחך עישור, דמן ניסא הוא עכ"ל. מבואר מהתוספתא כיון דהיה מן נס פטור ממעשר, ועל כרחק כיון דלאו שמן זית הוא, וא"כ מבואר להיפך, דאפי' מה שבא ע"י ברכה אינו כמין צומח שיתחייב במעשר אמנם לאחר העיון נלענ"ד שדברי מרן זצ"ל ברורין, ונקדים דלכאורה קשה קושיא גדולה על התוספתא דס"ל דמה שהוא מכח ברכה פטור מן המעשר, דהרי מבואר במס' תענית (דף ח' ע"ב), ת"ר הנכנס למוד את גרנו אומר יהי רצון מלפניך וכו' שתשלח ברכה במעשה ידי, התחיל למוד אומר ברוך השולח ברכה בכרי הזה, ופסקה הר"מ ז"ל (פ"י מהלכות ברכות הלכה כ"ב) ועיין בכ"מ (שם) בשם הרמב"ן ז"ל דהבטחה הוא שהבטיח הקב"ה למי שבא להפריש תרומות ומעשרות עיי"ש. עכ"פ לכ"ע חל ברכה בהתבואה, וא"כ איך יוכל להפריש אח"כ תרו"מ ממנו, כיון דמעורב בו גם מה דפטור מתרומות ומעשרות, דהיינו מה שבא ע"י ברכה, וא"כ דילמא מפריש מפטור על החיוב, ויש לפלפל הרבה בענין זה מצד ביטול חד בתרי, ולר' יהודה דס"ל מין במינו לא בטל אפי' אי נימא דהוא ביבש ביבש, ג"כ יש לומר דמה שבא ע"י ברכה לא הוי מין במינו עם שאר החיטין. אך כ"ז רחוק ודחוק לומר דכל ענין הפרשת תרומות ומעשרות הוא רק מצד ביטול ברוב, דאל"כ יש לחוש דילמא מפריש מפטור על החיוב, ובפרט לפי דעת הסוברים [רמב"ן ע"ז ע"ג ע"א ר"ן נדרים נ"ט ע"ב], דלא אמרינן נהפך היתר להיות איסור, א"כ לא שייך בזה ביטול ברוב כלל, וגם יש להעיר לפי דעת התוס' חולין (דף פ"ו ע"ב, ד"ה מ"ט דר"מ), דנראה לדעתם דלר"מ דס"ל חיישינן למיעוטא אינו לוקה על רוב עיי"ש, א"כ איך משכח"ל באוכל טבל שילקה, דילמא הוא ממה שהוא בוכה ופטור ממעשר ואינו טבל כלל, וכמו כן יקשה לדין באכל כזית מצומצם איך לוקה למ"ד יש בילה, וא"כ מעורב בו קצת ממה שהוא ברכה וליכא כזית שלם של איסור. לכן נראה עיקר כדברי מרן הגאון זצוק"ל דברכה דינו כהשמן שמתברך ממנו והוא לגמרי כאותו מין, ולכן בעובדא דאלישע שכנראה שאותו שמן שהיה לה כבר היה מעושר, רק דאותו שמן הנוסף ע"י ברכה לא ה' מעושר, ע"ז אמר לה אלישע דלא צריך לעשורי כיון דבא מכח ניסא, והיינו כיון דבא ע"י נס שנתברך השמן המועט ונעשה מרובה, וכיון דהשמן המועט כבר היה מעושר כהלכתו, גם על השמן הזה לא חל חובת מעשר כיון דהוא שמן המועט אלא שניתוסף ע"י הברכה ודינו כשמן המועט, משא"כ בתבואה שלא

עישרה עוד והיא טבל אז מה שמתברך הוי ג"כ כמותה וג"כ הוא טבל וחייב בתרו"מ, ושפיר הוי מן החיוב על החיוב כיון דהוא ממש כמו התבואה שמתברך ממנה, וא"כ מבואר מזה דמה שבא ע"י הברכה ג"כ הוי מפרי האדמה וחייב בתרו"מ, וא"כ ה"ה לענין שמן זית הוי שמן זית, ועיין היטב בזה כי הוא דבר נפלא לענ"ד. ועיין בחידושי חת"ס לקמן (דף כ"ב ע"ב) ד"ה שהי' נותן בה שמן, מה שהביא בשם הגהות מיימוני, דאם נתן בה שמן כשיעור ודלק יותר אם מותר ליהנות ממנו, והוא ז"ל כתב דה"ה אם דולק יותר ע"י נס ג"כ אסור ליהנות ממנו, מה"ט דהוא אותו שמן עיי"ש, נראה שכוון ג"כ לסברתינו הנ"ל, עכ"ל שם. עכ"פ מבואר דפשיטא ליה למרן זצוק"ל דשמן משמים אינו כשר למנורה, והא הכא מבואר להיפך. ומה שנלענ"ד דהא זה מוכח מסוגיא דמנחות הנ"ל דחיתין משמים ג"כ הוא כמו חיתין מארץ, רק דהכא נימא דילמא אינו שמן זית ופסול למנורה, ע"ז יש לומר דמשה רבינו היה ידע ברוה"ק שהוא שמן זית ממש שנעשה בשמים מזרח, דכמו דיש חיתין בשמים ה"ה דיש זיתים, וא"כ היה משה יכול ליקח אותם לצורך המנורה כיון דידע הוא שמן זית זך אך לכאורה צ"ע הא קיי"ל [ב"מ נ"ט ע"ב], תורה לאו בשמים היא, ואי אפשר לפסוק עפ"י רוה"ק. אך כבר כתבו המחברים דכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר ולא נשלמה עוד התורה לא היה שייך לומר תורה לאו בשמים היא, וא"כ משה רבינו שפיר היה יכול לדון עפ"י רוה"ק, וכבר כתבתי במק"א ריגש אות ג' עיי"ש], כיו"ב לענין קושית המרמב"ח ז"ל בהא דדן משה רבינו עפ"י מן [יומא ע"ה ע"א], אע"ג דתורה לאו בשמים, [ולא צריך בזה לחילוק האחרונים [מהר"ץ חיות שם] דלברר דבר סומכין על רוה"ק, שזה אינו מוכרע, אך העיקר כנ"ל דמשה רבינו היה יכול לדון ברוה"ק]. ומעתה זה דוקא משה רבינו, אבל אח"כ שנחתמה תורה ונתנה לישראל ונאמר אלה המצות שאין הנביא רשאי לחדש דבר ושתורה לאו בשמים היא, שוב צדקו דברי מרן זצוקללה"ה דבנס חנוכה ע"כ היה ברכה, דאם היה נס לא היו יכולין להדליק בו את המנורה דילמא לאו שמן זית הוא, ואין סומכין על רוה"ק במקום מצוה דרבים, דתורה לאו בשמים היא כנ"ל. ומה שצוה הקב"ה שיקח משה רבינו שמן למאור מישראל, היינו כשיכלה השמן של הנשיאים, אבל שמן המשחה דלא היה אחר כי אם זה שעשה משה בתחילת חנוכה המשכן וזה השמן היה משמים, ע"כ לא צוה הקב"ה לקחת מישראל שמן לשמן המשחה וזה פשוט.

המועדים בהלכה עמוד קנה. בחוגי הישיבות רווחת שמועה בשם רבי חיים סולובייצ'יק ז"ל, ליישב הקושיא באופן מקורי. הוא הוסיף לחקור: איך יצאו ידי חובת שמן זית ולא- הדלקת המנורה באותו שמן, הרי אין כשר למנורה אלא "שמן זית" שמובנו כמשמעותו: שמן שגדל על עץ זית ונעשה מפרי הזית, וזה היה שמן של נס ולא שמן של זית? (כיוצא בזה כתב הרד"ק, שאותו שמן הנס של אלישע היה פטור ממעשרות). בעל כרחנו אמר ר חיים שהנס לא היה בכמות, בתוספת שמן, אלא באיכות, שנתעצם כח השמן ודלק שמונה ימים. מעתה אין מקום לקושיית הבית יוסף: הם עירו את כל השמן שבפך למנורה, אלא שבכל לילה ולילה כלה חלק השמיני ממנה. הנס היה אפוא ביום הראשון ממש באותה מידה עצמה שבשאר הימים.

20) ר"פ תצוה. וְאֵתָהּ תִּצְוֶה | אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת וְגַם כֶּתִיב לְמַאֲוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תְּמִיד:

אמור כד, ב. וְצוֹ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת וְגַם כֶּתִיב לְמַאֲוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תְּמִיד:

23) מנחות פט עמוד א. שלשה ומחצה למנורה חצי לוג לכל נר: מנא הני מיילי דתנו רבנן (שמות כז, כא) מערב עד בקר תן לה מדתה שתהא דולקת והולכת מערב עד בקר דבר אחר מערב עד בקר אין לך עבודה שכשירה מערב עד בקר אלא זו בלבד ושיערו חכמים חצי לוג מאורתא ועד צפרא.

רש"י ר"פ תצוה ד"ה מערב עד בקר. תן לה מדתה ושתהא דולקת מערב ועד בקר, וישערו חכמים חצי לוג ללילי טבת הארבעין וכן לכל הלילות, ואם ינמרו אין פקדו פלום (מנחות פ"ט):

אמור כד, ג. רש"י ד"ה יערך אתו אהרן מערב עד בקר. יערך אותו עריכה הראויה למצת כל הלילה, וישערו חכמים חצי לוג לכל נר נר, ונהו פדאי אף ללילי תקופת טבת, ומדה זו הקב"ה להם (מנחות פ"ט):

24) זבחים פה עמוד א. אמר שמואל כלי שרת אין מקדשין אלא שלימין אין מקדשין אלא מלאין אין מקדשין אלא מתוכן ואמרי לה אין מקדשין אלא שלימין ומלאים ומבפנים.

שה"ג. ראש יוסף לשבת שם. והוי יודע שספק טומאה ברשות היחיד ספק ל טמא כודאי [וב]ככר ספק נגע בה אדם טמא דהוה כדבר שיש דעת לשאול, אפילו הוציא

הככר לרשות הרבים פשיטא דטמא בטומאתו הואיל וספיקו אירע ברשות היחיד כו' וזה אין צריך לפנים, אלא אפילו ברשות הרבים נגע הככר בטהרות גם הטהרות טמאים ולא אמרינן ספק טומאה ברשות הרבים הוא הואיל והככר ודאי טמא ממילא לית כאן ספק לגבי הטהרות (עיין מ"ש בפריי ליו"ד סימן א' במשבצות זהב), מפני ששמעתי אומרים בהיפוך ואינו כן, ומשנה דטהרות פרק ששי משנה א' המסוכן [ברה"י והוציאוהו לרה"ר וכו' כשהוא ברה"ר ספיקו טהור] אין ענינו לכאן, דשם האדם המתעלף כשהוא ברשות היחיד הטהרות שנוגעין בו טמאין חזר והוציא האדם לרשות הרבים טהרות שנוגעין בו עכשיו מחדש הם טהורים דאמרינן חי עתה וכלים שנגעו בראשונה טמאין כתנא קמא דר' שמעון, וכן פסק הרמב"ם ז"ל בהלכות שאר אבות הטומאה (פי"ח הט"ו), אבל הטהרות שנגעו ברשות היחיד והוציא הטהרות לרשות הרבים טמאין הם ומטמאין אחרים כודאי טומאה, ומפני ששמעתי שיש אומרים שברשות הרבים אין מטמאין לטהרות וזה אינו כמ"ש, ובשושנת העמקים אדבר גם בזה אי"ה.

26) רש"י זבחים שם ד"ה ואין מקדשין אלא מלאין - כלומר שיהא בהן שיעור שלם הצריך לדבר אם יבש הוא שיהיה שם עשרון שלם למנחה ואם מנחת נסכים היא שניתנה בכלי יהא שם ג' עשרונים לפי ושני עשרונים לאיל אבל אם חסר השיעור אין הכלי מקדשן שאינו ראוי לכלי כך שמעתי במנחות (דף ח.):

28) בראשית רבה פרק יא ב. רבי אלעזר אומר **ברכו בנר**, ובי הנה המעשה, פעם אחת הדלקתי את הנר בלילי שבת ובאתי ומצאתי אותו במוצאי שבת דלוק ולא חסר כלום.

במדבר רבה פרק טו. ונרדתי ונברתי (במדבר יא, יז), להודיעך שיום מנוי הנקנים הנה חביב לפני הקדוש ברוך הוא כיום מפת תורה שכתוב בו (שמות יט, יא): כי ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם, אף במנוי הנקנים פתיב שם ורידה, למה הדבר דומה למלך שהנה לו פרדס ושכר לתוכו שומר ונתן לו שכר השמירה, לאחר זמן אמר לו השומר איני יכול לשמרך כלו לבדי, אלא הבא עוד אחרים שישמרו עמי. אמר לו המלך נתתי לך את הפרדס כלו לשמרך וכל פרות שמירתך לך נתתי, ועכשו אתה אומר הבא לי עוד אחרים שישמרו עמי, הריני מביא אחרים שישמרו עמך ונהני יודע שאין אני נותן לך שכר שמירה משלי אלא מתוך שכר שנתתי לך משם הן נוטלין

שכרן. כך אמר הקדוש ברוך הוא למשה, כשאמר לא אוכל אנכי לבדי לשאת, אמר לו הקדוש ברוך הוא אני נתתי לך רוח ונדעת לפרנס את בני, ולא הייתי מבקש אחר פני שתתחמד אתה באותה גדלה, ואתה מבקש אחר, תדע שמשלי אינן נוטלין כלום אלא (במדבר יא, יז): ואצלתי מן הרוח אשר עליך, ואף על פי כן משה לא חסר כלום, שלסוף ארבעים שנה אמר לו (במדבר כז, יח): קח לך את יהושע בן נון, ונתתה מהודך עליו, מה פתיב (דברים לד, ט): ויהושע בן נון מלא רוח חכמה פי סמוך משה את ידיו עליו, אמר הקדוש ברוך הוא בעולם הנה נתנבאו יחידים ולעולם הבא כל ישראל נעשין נביאים, ששנאמר (יואל ג, א): והנה אחרי כן אשפוך את רוחי על כל בשר ונבאו בניהם ונבנתים זקניהם וגו', כך דרש רבי תנחומא ברבי אבא.

29) שמות רבה פרק ב ה. נראה ונהה הסנה בער באש. מן אמרו האש של מעלה מעלה לולבין ושורפת ואינה אוכלת והיא שחורה, האש של מטה אינה מעלה לולבין והיא אדמה ואוכלת ואינה שורפת. ולמה הראה לו הקדוש ברוך הוא למשה בענין הנה, לפי שהנה מושב בלבן ואומר, שמא יהיו המצריים מכלין את ישראל, לפיכך הראהו הקדוש ברוך הוא אש בוערת ואיננו אכל, אמר לו כשם שהסנה בוער באש ואיננו אכל, כך המצריים אינן יכולין לכלות את ישראל.

31) תרומה כה ו. שמן למאן בשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים:

32) שמיני ט כד. ותצא אש מלפני הנה ותאכל על-המזבח את העלה ואת החלב ואת קלח העם וירגו ויפלו על פניהם:

33) תורה אור מקץ לג עמוד ג. וכך הנה מעשה המצות בעוה"ז הם בחי' השמן כמ"ש בזוהר בינוקא דבלק. והיינו שמן משחת קדש ששרשו בח"ע ורצון העליון אך שנשתלשלו וירדו בגשמיות בעוה"ז ע"כ אין דרך שיאחז בהם אוא"ס ב"ה כ"א ע"י הפתילה שהיא הנפש האלקית המקיים המצות ואז הוא הממשיך בהם גילוי אוא"ס ב"ה וכמ"ש אשר יעשה אתם האדם שהאדם הוא העושה אותן למצות שממשיך בהן אוא"ס ב"ה. משא"כ חסד לאומים. וזהו ותורה שם בישראל. והיינו ע"י שיש בנפש בחי' מס"נ באחד בק"ש שהוא בחי' בטול לאוא"ס ב"ה. וזהו כמשל הפתילה שבה נאחז האור. והיינו ע"י בטול זה כו' משא"כ בשמן כי הנפש היא רוחנית ויש בה בטול זה משא"כ במעשה המצות עצמן לא שייך לומר כן ולכן

האור נאחז בפתילה דוקא אלא שבה ועל ידה נמשך גילוי אוא"ס ב"ה במעשה המצות שמדברים גשמיים והוא כמשל השמן הנכלה באור. וע"י פתילה א' נכלה שמן הרבה היינו כי נשמה א' מקיים ועושה מצות רבים לאין שיעור בשני חייו.

34) שו"ע הרב או"ח סימן תצ"ה קו"א ב. שמרבה האש כו'. הנה אף על פי שהמבעיר אינו חייב אלא אם כן צריך לאפר, אף על פי כן עיקר החיוב אינו משום שריפת וכליון העצים אלא משום ריבוי האש, כדמשמע בהדיא ברמב"ם פרק י"ב מהלכות שבת גבי חימום ברזל באור, עיין שם במגיד משנה שכל דבר שהוא עצמו נעשה אור כו'. וכן משמע בגמרא זכריות שהביא הרמב"ם שם דהמדליק הנר אף על פי שאין צריך לאפר חייב. וכן משמע בתוס' סוף פרק האורג ד"ה בחובל עיין שם שהקשו צריך לאפרו היכי חשיב צריכה לגופה. וזה פשוט ואין צריך לפנים:

שה"ג. שו"ת אבני נזר או"ח סימן רלח. ראה בסוף.

התוהמ"צ להרצבני מע' הבערה. רמב"ם פ"ד מה' יו"ט ה"א: שלא הותר להבעיר אלא מאש מצוי' כו, דס"ל דהבערה לא נאסרה ביו"ט מן התורה, ור"ל דלא משום תיקון האוכל הותרה ביו"ט, רק דזה לא נאסרה, ומשום דהבערה גופא היא רק לצורך אוכל לא בעצם אוכל וכו'.

35) ספר החקירה להצ"צ עמוד 68. ועיין בתשובת הרשב"א סי' תי"ח בענין דעת הפילוסופים האומרים שיש לנמנע טבע קיים כאמרנו בראובן שהוא רוכב ובלתי רוכב יחד בנקודה אחת נרמזת מהזמן או כותב ולא כותב יחד כו' או כאמרנו בהמצאת זמן עבר ועתיד יחד כו' ואיך ימצא יום שיקרא אתמול ומחר יחד כו' ע"ש אבל שאר הנמנעות אין נמנעות אצלו ית' וכמו שברא העולם מאין ליש שהוא פלא היותר גדול כו'. ותוכן הטעם בזה ההבדל בין שני מיני נמנעות אלה, הוא כי זה החלק השני שהם קוראים יש לנמנע טבע קיים, זהו הנמנע מצד הנברא, שאין יתכן שראובן יהיה רוכב ולא רוכב. נמצא אין המניעה מצד הבורא ית' כ"א מצד הנברא. וכמ"ש רס"ג שא"א שיכניס חלל העולם בנקב הטבעת, מבלי שירחיב זה או יקצר זה. א"כ הגם שלדברי הכל יש בעולם מציאות בלתי בעל גבול. אך זה שהבלתי בעל גבול יהי' בבחי' זמן, ושיעבור זמן ממש בלי גבול כמה פעמים, וכש"כ דורות אנשים בלי גבול, זה מן הנמנע השני שיש לנמנע טבע קיים, כמו שיכניס חלל העולם בנקב הטבעת.

כמ"כ שיכניס ענין בלי גבול, בדבר שאנו רואין שהוא מוגבל משני קצותיו. משא"כ כשאנו אומרים שדורות האנשים ה' בגבול, ורק הש"י לבדו הוא הקדמון, וענין המשך בלתי בעל גבול אינו בבחי' זמן שלנו המוגבל, כ"א למעלה מהזמן, זהו רק נמנע מאתנו, ולא שייך ע"ז לנמנע טבע קיים, כיון שהוא בדבר שאין לנו השגה בו, כמו החרש אינו מבין שמע הקולות, והסריס תאות המשגל, מכ"ש שהגשמי המוגבל איך ישיג ענין הבלתי בעל גבול, ואיך הנברא ישיג את הבורא. אבל זה שנלביש ענין בלתי בעל גבול, בנו בעלי הגבול לומר שהדורות היו בלי גבול זהו ענין יש לנמנע טבע קיים. והנה אף לפ"ד הרשב"א שאין לנמנע טבע קיים היינו אצלו ית' שהוא אדון הנפלאות, אבל שנלביש כח זה על העולם הגשמי הבעל גבול זה ודאי אינו. אשר לכן על דורות האנשים יש לתפוס בודאי שהיו בגבול לבד ולא ליתן להם הענין הבלתי גבול שלגבי האנשים ודאי יש לנמנע זה טבע קיים לכל הדיעות.

סה"מ תרע"ח עמוד תכ. וזהו אין כיוצא בו היינו התחברות שני הפכים בל"ג וגבול, ה"ז כענין נמנעו הנמנעות בחיק הבורא, דיש מהחוקרים שאומרים שיש לנמנעות טבע קיים וכמו רוכב ובלתי רוכב שנמנע ח"ו גם בחיק הבורא, ובאמת אינו כן אלא נמנעו הנמנעות ויכול להיות רוכב ובלתי רוכב הגם שבשכלנו אינו מובן איך הוא, והרי אנו רואין בחוש בחי' גבול ובל"ג כאחד בריבוי הנבראים עד אין שיעור ועד אין קץ ממש עם היותם מוגבלים. מזה נבין שבכח הא"ס הוא שיהי' שני הפכים דגבול ובלתי גבול וכמו"כ רוכב ובלתי רוכב כו'. וזהו אחד אין כיוצא בו כו'.

36) יומא כא עמוד א. ותו ל'יכא? וְהָאֵמֶר רַבִּי לִוִּי: דְּבָרָא זֶה מְסוּרָתָא בְּיַדְּנֵינוּ מְאֻבְתֵּינוּ: מְקוּם אַרְוֹן — אֵינוּ מִן הַמְּדָה.

37) תרומה כה, י. וְעָשׂוּ אַרְוֹן עֲצֵי שֹׁטִים אֲמֹתַיִם וְחָצִי אַרְפֵּוֹ וְאֶמֶת וְחָצִי רְחִבּוֹ וְאֶמֶת וְחָצִי לְמִתּוֹ:

38) מנחות פו עמוד א. מתני' שלשה זיתים הן ובהן שלשה שלשה שמנים הזית הראשון מגרגרו בראש הזית וכותש ונותן לתוך הסל ר' יהודה אומר סביבות הסל זה ראשון [חזר] וטוען בקורה ר' יהודה אומר באבנים זה שני חזר וטחן וטען זה שלישי הראשון למנורה והשאר למנחות השני מגרגרו בראש הגג וכותש ונותן לתוך הסל רבי יהודה אומר סביבות הסל זה ראשון וטוען בקורה ורבי יהודה אומר באבנים זה שני חזר וטחן וטען זה

שלישי הראשון למנורה והשאר למנחות שלישי עוטנו בבית הבד עד שילקה ומעלהו ומנגבו בראש הגג כותש ונותן לתוך הסל רבי יהודה אומר סביבות הסל זה ראשון טוען בקורה רבי יהודה אומר באבנים זה שני חזר וטחן וטען זה שלישי הראשון למנורה והשאר למנחות:

ד"ה החודש ת"ש. פרק ב. אך הענין הוא דהנה כתיב אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, וצ"ל מפני מה מזכיר יצ"מ ואינו מזכיר בריאת שמים וארץ שהוא פלא יותר גדול מכמו יצ"מ, שהאותות ומופתים דיצי"מ הם יש מיש וכמו המטה שנהפך לנחש והמים לדם, וכן בקרי"ס שהמים נצבו כמו נד, הרי כל זה הוא יש מיש, אבל בריאת שמים וארץ הוא יש מאין, והול"ל אשר בראתי שמים וארץ, והגם דיש מיש באותות ומופתים דיצי"מ הוא שהיש נהפך ליש אחר ובטבע אחרת, לא מיבעי בזה שהמטה נהפך לנחש דאין זה רק מה שיש זה נהפך ליש אחר אלא שהוא בסוג אחר לגמרי דתחלה ה' דומם או צומח, שיש בי דעות במטה אם ה' אבן או עץ, וכשנהפך לנחש הרי נעשה סוג אחר לגמרי שהוא חי, ובטבע אחרת לפי ענין הסוג, אלא שגם בזה דהמים נהפכו לדם הגם שהוא באותו הסוג אבל הם מיני יש הפכים זמ"ז היינו בטבעים הפכים, דמים הם חסד ודם גבורה והם הפכים בענין פעולתם, אלא אף גם מה שבקרי"ס נצבו כמו נד עם היות שעצם גוף המים לא נשתנה, דאינו דומה לזה שהמים נהפכו לדם הרי שעצם היש דמים נשתנה ליש דם, וכאשר המים נצבו כמו נד הנה עצם היש לא נשתנה אבל טבעו נשתנה, והשינוי הוא בטבע הפכית ממש, הנה השינויים האלו הרי אין זה שהוא רק בהיש שנהפך מיש ליש ומטבע לטבע אחרת אלא שהשינוי הוא בהכח האלקי המהווה את היש וכמאמר מי שאמר לשמן וידליק יאמר לחומץ וידליק, דהנה אמרו"ל בעשרה מאמרות נבה"ע דכל נברא ונברא יש לו אותיות פרטי' בעשרה מאמרות אשר האותיות ההם הם מהווים ומחיים את הנברא ההוא, ובענין האותיות של הנבראים שהם צירופי שמותיהם כמו שהם בעשרה מאמרות הרי יש בזה כמה בחי' ומדרי' באופנים מאופנים שונים, יש שצירופי שמותיהם נזכרו מפורש בעשרה מאמרות כמו אור ורקיע ושאר נבראים ויש שנזכרו בצירופים חלופים ותמורות וחלופים דחלופים ותמורות דתמורות כמ"ש רבינו נ"ע בח"ב בתניא, והנה מצירופי אותיות שמן נברא בריאה אשר הקב"ה הטביע בו טבע ההדלקה, ומצירופי אותיות חומץ נברא בריאה אשר הקב"ה הטביע בו טבע שאינו דולק, וע"ז אומר מי שאמר לשמן וידליק יאמר לחומץ וידליק הרי שהשינוי

הוא בהכח האלקי המהווה את היש, אשר כן הוא גם בהיש מיש דאותות ומופתים דיצי"מ שהשינוי הוא בהכח האלקי המהווה את היש, והיינו שאינו דומה ליש מיש שבעו"ע, דהיש מיש שבעו"ע הרי אין זה שהעילה נעשה מציאות העלול, כ"א שהעילה גורם התגלות העלול בלבד. וכמו בשכל ומדות דשכל הוא עילה והמדות הם עלולים הרי אין זה שהשכל נעשה מדות כ"א אשר השכל גורם התגלות המדה שהיא מהות בפ"ע, וכן הוא ביש מיש שבשכל גופא והוא מה שמשכל אחד יודעים עוד שכל, הרי אין זה שהשכל הראשון נעשה שכל השני כ"א שהשכל השני המתהווה מן שכל הראשון הוא מציאות בפ"ע, ורק דהתגלותו הוא ע"י שכל הראשון, משא"כ ביש מיש שבאותות ומופתים דיצי"מ הוא שמיש המטה נהפך ליש דנחש ומהיש דמים נהפך ליש דדם, וכן הוא גם בזה שהמים נצבו כמו נד בקרי"ס, הרי שהשינוי הוא בהכח אלקי המהווה את היש א"כ הוי זה כמו בריאה יש מאין, אבל באמת הנה רבינו נ"ע בפ"ב דח"ב בתניא בא לידי מסקנא דבריאת שו"א הוא פלא יותר גדול, א"כ למה נא' אשר הוצאתיך מארץ מצרים ולא נא' אשר בראתי שמים וארץ שהוא פלא יותר.

ד"ה החודש עטר"ת פרק א. והגם דיש מיש דאותות ומופתים דמצרים הוא שהיש נשתנה ונעשה יש אחר ובטבע אחר, וכמו שחיש רמים נעשה דם, וכן המטה נעשה נחש כו' או שהמים שטבעם להיות נמשכים והולכים נצבו כמו נד כו'. דעינוי כזה הוא מהאין האלקי המהווה את היש וכמא' מי שאמר לשמן וידליק יאמר לחומץ וידליק. דכל נברא ונברא בפרט יש לו שרש באותיות דעש"מ, ויש שהוא בדרך ישר ויש שבא בחילופים ותמורות וחילופים דחילופים כו', כמ"ש בסש"ב ח"ב בסופו. והצירוף דשמן הוא שנתהווה מזה דבר נברא וצירוף דחומץ הוא צירוף אחר שנעשה מזה דבר שאינו דולק. וע"ז מי שאמר לשמן וידליק ואמר לחומץ וידליק שמשנתנה הצירוף שזהו מכח האלקי המהווה את היש וכמו"כ מה שהיש משנתנה ונעשה יש אחר בטבע אחרת הרי זה מכח האין האלוקי.

שאר היחוד ואמונה פרק ב. לְמַעַשֶׁה שְׁמַיִם וָאָרֶץ, שֶׁהוּא יֵשׁ מֵאֵין.

וְהוּא פְּלֵא גָדוֹל יוֹתֵר מִקְרִיעֵת יָם סוּף עַל דְּרָךְ מְשַׁל, שֶׁהוּלִיף ה' אֶת הַיָּם בְּרוּחַ קְדִים עֲזָה כָּל הַלְיָלָה וַיִּבְקַעוּ הַיָּם, וַיִּנְצְבוּ כְמוֹ נֵד" וַיִּחְזְקוּהָ וַיִּלְוּ הַפְּסִיק ה' אֶת הַרוּחַ כְּרָגַע – הָיוּ הַיָּם חוֹזְרִים וְנִיגְרִים בְּמוֹרֵד כְּדָרְכָם וְטָבְעוּ, וְלֹא קָמוּ כְּחוֹמָה בְּלֵי סֶפֶק, אֶף שֶׁהִטְבִּיעַ הַנְּהָה בְּמַיִם

גם כן נבְּרָא וּמְחֻדָּשׁ לִשׁ מֵאֵן, שְׁהָרִי חוֹמַת אֲבָנִים נִצְּבָת
מֵעֲצָמָה בְּלִי רוּחַ, רַק שְׁטָבַע הַמַּיִם אֵינּוּ כֵן.

לקוטי שיחות חלק ה עמוד 176 הערה 27. חילוק
עד"ז בהניסים השייכים ליצי"מ ידו מצורעת כשלג" -
שהצרת נשאה גם לאחר הנס, ובכדי שתהי' ידו שבה
כבשרו" הוצרך להיות נס שני לבטל את הצרעת (ולא
שנתבטל ממילא ע"י הפסק נס הראשון). וכדמוכח גם
ממרז"ל (שבת צז, א. פרש"י שמות ד, ז. וראה גם
שמו"ר פ"ג, יב) מכאן שמדה טובה ממהרת לבוא ממדת
פורענות; צפרדע - אשר גם לאחרי שסרו הצפרדעים
ממך ומבתיך, נשארו ביאור (וארא ת, ז). וגם בהבתים,
חצרות ושדות נשארו מתים וצברו אותם חמרים חמרים
(שם, ט-י"ד); וכן בארבה - שבכדי שלא ישאר ארבה
בכל גבול מצרים, הוצרך להיות.

שה"ג שם משא"כ במכת דם מכיון שהנם (שינוי הטבע)
היי בעצם המציאות (שהרי גם לאחרי שנהפכו המים
לדם נשארו מים בעצם מהותם) (ועד אשר גיגית מלאה
מים . . . ישראל שותה מים והמצרי דם וכשהי' לוקח
מישראל בדמים (דוקא) היי שותה מים" (שמו"ר פ"ט,
י"ד)), ובמילא מה שהיו המים (בנוגע להמצריים) לדם
הוא שינוי תמידי בהמים) בהפסק הנס - נתבטל השינוי
לדם ממילא (שהרי לא מצינו שהיו צריכים להריק האגי
מים וכל מקוה מימיהם ובעצים ובאבנים לאחרי המכה).

לקוטי שיחות חלק ו עמוד 89. אין ניסים [אויך אין די
וואָס זיי נען פאַרבונדן מיט יצי"מ] זיינען פאַראַן די
צוויי סוגים : (א) וואָס דער נס האָט משנה געווען די
פריערדיקע טבע ווי דער פּאַל פון ידו מצורעת כשלג",
וואו אויך לאחרי הנס, איז די האַנט געבליבן מצורעת
ע"פ טבע, און בכדי זי זאל זיין שבה כבשרו" האָט
געמוזט זיין אַ צווייטער נס צו מבטל זיין די צרעת. - (ב)
אַז די מציאות וואָס איז נתחדש געוואָרן דורכן נס איז
אויך בעת מעשה געווען אַן ענין ניסי וואָס האָט ניט קיין
אַרט אין טבע ווי אין דעם פּאַל פון די מים וואָס נהפכו
לדם", וואו אפילו בשעת מעשה זיינען זיי פארבליבן אין
דעם מהות פון מים, ניט מער וואָס מצד הנס איז בפועל
(ובחיצוניות) די מים געווען דם און דעריבער, ווען דער
נס איז נפסק געוואָרן, איז ממילא נתבטל געוואָרן דער
שינוי המים לדם.

לקוטי שיחות חלק יח עמוד 242. בפשטות וואָלט מען
געקענט זאָגן, אַז די ערשטע שאלה אשתו של לוט מהו
שתטמא" באַשטייט אין דעם: אשתו של לוט איז געוואָרן

אַ נציב מלח" ניט עפ"י דרך הטבע, נאָר דורך אַ נס - און
אין ניסים זיינען פאַראַן צוויי סוגים: (א) אַז דער נס איז
מחליף דעם טבע (מציאות) פון דער זאך אויף א צווייטע
- ווי אינעם פאל פון ידו (של משה) מצורעת כשלג",
וואָס נאָכן נס איז די צרעת אויף דער האַנט געווען באופן
טבעי, און עס האָט געמוזט קומען אַ צווייטער נס צו
מבטל זיין די צרעת, אז ס'זאל זיין שבה כבשרו". (ב) אַז
דאָס וואָס איז נתחדש געוואָרן דורכן נס איז ניט דורך
חילוף טבעו נאָר בהוספה אויפ'ן טבע בכל רגע, ע"ד ווי
ס'איז געווען באַ קרי"ס. ועד"ז אויך ביי מכת דם" וואָס
די וואסערן נהפכו לדם", אין אפילו נאָכן נס זיינען זיי
פארבליבן א מציאות פון מים, און דער נס האָט
אויפגעטאָן בכל רגע - הפיכת המים לדם—און דעריבער,
ווען דער נס איז נפסק געוואָרן, איז ממילא נתבטל
געוואָרן די הפיכת המים לדם. און דאָס איז געווען דער
תוכן פון זייער שאלה: אשתו של לוט מהו שתטמא":
דאָס וואָס איר גוף איז געוואָרן אַ נציב מלח און האט
אנגע- וואָרן צורה ותבנית פון אַ גוף, איז עס געוואָרן
דורך אַ נס אינעם אופן הא' - דעמאָלט דארף עס ניט
מטמא זיין, היות אַז דאָס איז כלל ניט קיין תבנית פון אַ
גוף; אָדער דער נס איז געווען כאופן הב', וואָס דאס
מיינט אז אויך לאחר דעם וואס זי איז געוואָרן אַ נציב
מלח איז זי געבליבן א מציאות פון בשר וכו' - אַ גוף מת
- דעמאָלט דארף אויף איר חל זיין טומאת מת.

לקמן עמוד 336. אַזוי איז דאָס אויך אין עבודת ה': עס
זיינען דא צוויי אופנים אין עבודת ה': (א) אַן עבודה וואָס
איז ע"פ טעם ודעת (וואָס דורך איר איז מען ממשיך אַן
אור אלקי וואָס איז בערך הבריאה, ב) די עבודה פון
מסירת נפש שלמעלה מטעם ודעת (וואָס דורך איר
ווערט נמשך דער אור אלקי וואָס איז העכער פון בריאה
וואָס דריקט זיך אויס אין הנהגה נסית און די שלימות
פון דער עבודה ע"פ טעם ודעת איז דוקא ווען ס'איז
דורכי געדרונגען אויך מיט די עבודה פון מס"נ שלמעלה
מטעם ודעת.

לקוטי שיחות חלק יז עמוד 151. וויבאלד אַז די וועלט
איז באַ- שאפן געוואָרן בשביל התורה ובשביל ישראל"
32, מוז מען זאָגן, אַז אַלץ וואָס איז דא אין דער בריאה
איז אַפּהענגיק אין דער עבודה פון אידן. און דערפון איז
פארשטאנדיק, אז ניט נאָר די הנהגה נסית, וואָס איז
פאראַ- בונדן מיט בחר ביעקב ובניו" איז תלוי אין עבודת
ישראל - נאר אויך דער, בחר הקב"ה בעולמו", די
הנהגה טבעית, אין תלוי אין עבודת ישראל, נאָר יעדע

פון די הנהגות איז אפי הענגיק אין דער עבודת האדם וואָס איז דוגמתה - וואָס אופני עבודת ה' טיילן זיך, בכללות, אין צוויי סוגים: בא א אידן דארף זיין די תנועה פון קבלת עול און מסירת נפש - דינען דעם אויבערשטן גיט מצד זיין פאר- שטאנד און רגש כו', נאָר פאלגן דעם רצון העליון מיט ביטול - ובמילא איז זיין עבודה גיט קיין געמאסטענע לויט די מדידות והגבלות פון זיין מציאות; דער אופן העבודה איז מעורר די הנהגה נסית, וואָס טוט אויף דעם ביטול אין וועלט, כנ"ל. אבער לאידך דארף אויך די מציאות האדם (כל לבבך" און כל נפשך") זיין דורכגענומען מיט עבודת ה' און דעריבער דארף ער מקיים זיין תומ"צ (גיט נאר מיט קבלת עול, נאָר) אויך מיט פארשטאנד און געפיל וכו' - און אין דעם אופן העבודה איז אָפהענגיק די הנהגה טבעית, וואָס פאראייניקט די מציאות פון וועלט מיט אלקות, כנ"ל.

40) ברכות ר"פ ב. אָמר רבי יהושע בן קרחה: לָמָּה קָדְמָה פְּרִשְׁתָּ "שְׁמַע" ל"וּהִיָּה אִם שְׁמוֹעַ" — פְּדֵי שְׁיִקְבֵּל עָלָיו עוֹל מַלְכוּת שְׁמַיִם תְּחַלֶּה, וְאַחַר כֵּן מְקַבֵּל עָלָיו עוֹל מְצוּת.

מכילתא יתרו כ, ג. רבי שמעון בן יוחאי אומר: הוא שנאמר להלן (ויקרא יח ב) "אני ה' אלהיכם" שקבלתם מלכותי בסיני? אמרו לו: הן והן. קבלתם מלכותי - קבלו גזרותי: (שם) "כמעשה ארץ מצרים" וגו'. הוא שנאמר כאן: "אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים" וקבלתם מלכותי? והן קבלתם מלכותי באהבה - קבלו גזרותי:

41) תניא פרק כה. וּבָזָה יוֹבֵן, לָמָּה צָנָה מֹשֶׁה רַבִּינוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם, בְּמִשְׁנֵה תוֹרָה, לְדוֹר שְׁנִכְנְסוּ לְאַרְצָךְ, לְקָרֹת קְרִיאַת שְׁמַע פְּעֻמִּים בְּכָל יוֹם, לְקַבֵּל עָלָיו מַלְכוּת שְׁמַיִם בְּמִסִּירַת נְפֶשׁ, וְהָלֹא הִבְטִיחַ לָהֶם: "פְּתַדְכֶם וּמוֹרָאְכֶם יִתֵּן ה' וגו'"; אָלָּא, מִשּׁוֹם שְׁקִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמְצוּתֶיהָ, תְּלוּי בָּזָה שְׁיִזְכּוֹר תְּמִיד עֲנָן מִסִּירַת נְפֶשׁוֹ לֵה' עַל יְחִידוֹ, שְׁיִהְיֶה קְבוּעַ בְּלִבּוֹ תְּמִיד מִמֶּשׁ, יוֹמָם וְלַיְלָה לֹא יִמֵּשׁ מְזַכְּרוֹנוֹ, כִּי בָּזָה יוֹכֵל לְעֲמוֹד נֶגֶד יִצְרוֹ לְנִצְחוֹ תְּמִיד בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, — כְּנִזְכָּר לְעֵיל:

43) ברכות סא עמוד ב. אָמְרוּ: לֹא הָיוּ יָמִים מוֹעֲטִים, עַד שֶׁתִּפְסוּהוּ לְרַבִּי עֲקִיבָא וְחִבְשׁוּהוּ בְּבֵית הָאֲסוּרִים, וְתִפְסוּ לְפָפּוֹס בְּן יְהוֹדָה וְחִבְשׁוּהוּ אֶצְלוֹ. אָמַר לוֹ: פָּפּוֹס, מִי הִבְיָאָךְ לְכָאן? אָמַר לוֹ: אֲשֶׁרִיד רַבִּי עֲקִיבָא שְׁנַתְּפֶסֶת עַל דְּבָרֵי תוֹרָה. אוֹי לוֹ לְפָפּוֹס שְׁנַתְּפֶס על דְּבָרִים בְּטָלִים. בְּשַׁעָה שֶׁהוֹצִיאָו אֶת רַבִּי עֲקִיבָא לְהַרְיָגָה זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע

הִיָּה, וְהָיוּ סוֹרְקִים אֶת בְּשָׂרוֹ בְּמִסְרָקוֹת שֶׁל בְּרָזֶל, וְהִיָּה מְקַבֵּל עָלָיו עוֹל מַלְכוּת שְׁמַיִם. אָמְרוּ לוֹ תַלְמִידָיו: רַבִּינוּ, עַד כָּאן? אָמַר לָהֶם: כָּל יָמֵי הַיְיָתִי מִצְטַעַר עַל פְּסוּק זֶה "בְּכָל נְפֶשֶׁךָ" אֶפִּילוּ נוֹטֵל אֶת נְשַׁמְתְּךָ. אָמַרְתִּי: מִתִּי יָבֵא לְיָדִי וְאֶקְיָמְנּוּ, וְעַכְשָׁיו שָׂבָא לְיָדִי, לֹא אֶקְיָמְנּוּ?

לקוטי שיחות חלק ו עמוד 124. די עבודה פון ר"ע איז געווען אין דער תנועה פון תשובה. ער האָט גע- שטאמט פון גרים, און האָט אָנגע- הויבן לערנען תורה צו ארבעים שנה; און דעריבער איז זיין עבודה געווען אין דער תנועה פון תשובה - אַרויסגיין פון וועלט ווי מען געפינט, אז כל ימיו האָט ר"ע געהאַט די תשוקה זיך צו מוסר נפש זיין בפועל [ובפרט ע"פ הידוע אז במקום שרצונו של אדם שם הוא נמצא סולו], קומט דאָך אויס, אַז כל ימיו איז ער געשטאנען אין מס"נ] און היא הנותנת, וואָס לפי דעתו באַשטייט דער תכלית העילוי אין רואין הנשמע ושומעין הנראה" - אין אַרויסגיין פון אַלע הגבלות פון וועלט.

לקוטי שיחות חלק יז עמוד 283. כאָטש אז לויט פשוטו של מקרא איז כנ"ל מער מתאים שיטת ר"י, איז אבער (ע"ד ההלכה) דער דין ווי ר"ע, און ווי דער כלל: הלכה כר"ע מחבירו. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדים ביאור המחלוקת צווישן ר"ע און ר"י (ע"פ פנימיות הענינים): דער חילוק צווישן ר' ישמעאל און ר"ע (ווי שוין גערעדט פיל מאל): ר"י איז געווען א כהן (גדול), און זיין עבודה איז געווען אין דעם אופן פון (ויבדל גו' קדש הקדשים) עבודת הצדיקים, און ר"ע איז געווען אַ בן גרים, און זיין עבודה איז געווען אין דעם אופן פון עבודת הבעלי תשובה. דאָס איז אויך וואָס ר"ע האָט געזאָגט כל ימי הייתי מצטער כו' מתי יבוא לידי ואקיימנו" - ער איז געשטאנען אין אַ תנועה פון מס"נ (גיט בלויז בשעת קריאת שמע און באמירת אחד", נאָר) כל ימי": מצד עבודת הצדיקים מוז מען האָבן מס"נ בתחילת היום, בשעת ק"ש. אָבער כל היום איז די עבודה בסדר והדרגה (דער רושם פון מס"נ דארף טאַקע זיין בקיום כל התומ"צ, אָבער אין וואָס טוט מען, אין עבודה דתומ"צ); אבער מצד עבודת התשובה, וואָס תשובה איז העכער פון מדידה והגבלה, שטייט מען שטענדיק - סיי ווען מען לערנט תורה און ווען מ'איז מקיים מצות, און אפילו ווען מ'איז עוסק בדברי הרשות אין אַ מס"נ און דאָס מיינט כל ימי" - אין אַלע זיינע ענינים איז ער געשטאנען אין אַ תנועה פון מס"נ.

44) לקוטי תורה שלח לז, ד. והנה שני בחינות הללו עיגולים ויושר הם נמצאים בכל העולמות ... מהם הוא שנמשכו כל ההעלמות וההסתרות שנעלם ונסתר בחי חיות האלקות היורד להחיות הנבראים ואינן נתגלה לנבראים רק בצמצום כו". וכמ"ש בע"ה שיש בחי היכלות למעלה יש היכלות דאהוי"ר ויש היכלות הרצון וכללות ענין ההיכל הוא שמעלים את בחי האור והחיות ומסתירו שלא יתגלה לנבראים כמו שהוא בעצמו אלא מתצמצם כפי שיעור יכולת כלי הנברא להכיל אורן שאילו הי' מתגלה יותר מכדי המדה הי' מתבטל ממציאותו לגמרי. .. וכן עד"ז בחי הכלים הם מגבילים את האורות ומעלימים אותם שלא יתגלו כמו שהם אלא יהיו נגבלים בתוכם ושיהיו התגלות החיות רק הארה מועטת והיינו בכדי להיות התהוות הנבראים שהם מוגבלים כידוע ושרש כל השרשים להעלמות אלו הוא מבחי עיגולים.... וראה שם בארוכה.

44) * עמוס ג, ז. כי לא יעשה אדני יהוה דבר כי אם-גלה סודו אל-עבדיו הנביאים:

אגה"ק סימן יט. ולכאורה יש להפליא, הרי נאמר: "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה", ואיך השיג האריות"ל יותר ממנו ודרש פמה דרושים בבחינת פנימיות, אפילו בספירות ומדרגות רבות שלמעלה מהחכמה ונקטר דאצילות? אף הענין הוא פשוט ומוכן לכל, שיש הפרש גדול בין השגת חכמי האמת פרש"י והאריות"ל, שהיא השגת חכמה נדעת, ובין השגת משה רבינו עליו השלום ושא"ר הנביאים בנבואה, המכונה בכתוב בשם "ראיה" ממש; וראית את אחר"י, "ואראה את ה'", "וירא אליו ה'". ואף שנהו דרך משל, ואינה ראית עין בשר גשמי ממש, מכל מקום, הנמשל צריך להיות דומה למשל, וכתרגום "וירא אליו ה'", "ואתגלי ליה וכו'", שהיא בחינת התגלות, שנגלה אליו הנעלם ברוח-הוא בבחינת התגלות. מה שאין כן בהשגת חכמי האמת, שלא נגלה אליהם הנ"י בבחינת התגלות, רק שהם משיגים תעלומות חכמה הנעלם [נוסח אחר: בנעלם] ומופלא מהם. ולכן אמרו: "חכם עדיף מנביא", שיכול להשיג בחקמתו למעלה מעלה מדרגות שיוכלו לירד למטה בבחינת התגלות לנביאים במראה נבואתם, כי לא יוכלו לירד ולהתגלות אליהם, רק מדרגות התתונות, שהן: נצח-הוד-סוד-מלכות, שהן הן היורדות תמיד ומתגלות מהמשפיע להמקבל בבחינת מוחין וחסות, כידוע ליודעי חו, שהנצח-הוד-סוד-מלכות של העליון מתלבשים בתחתון להחיותו, שהן הן פלי השפעה והורדת החיות

מהעליון לתחתון בכל העולמות והמדרגות, ולכן גם כן – הן המתגלות לנביאים בבחינת התגלות ממש, ובתוכן מלובש אור הבינה, שהיא בחינת הבנת האלהות מאור [נוסח אחר: ואור] איך-סוף ברוח-הוא. ובתוכה מלובשים אחרונים דחכמה, שהיא מדרגה שלמעלה מהשכל וההבנה באלהות ברוח-הוא, כי שם "חכמה" מורה על מקור השכל וההבנה. ולכן אמרו בזהר ד"אורייתא – מחכמה נפקת", כי טעמי מצות לא נתגלו, והם למעלה מהשכל וההבנה. וגם באיזהו מקומן שנתגלה ונתפרש איזה טעם המוכן לנו לכאורה אין זה – הטעם המוכן לנו לבדו – תכלית הטעם וגבולו, אלא בתוכו מלובש פנימיות ותעלומות חכמה שלמעלה מהשכל וההבנה. וכן בכל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש-ברוך-הוא לנביאים, הכתובים בתורה-נביאים-כתובים, הן דברי תוכחה והן סיפורי מעשיות, מלובש בתוכם בחינת חכמת אלהות שלמעלה מהשכל וההבנה, בנראה בחוש מענין ה"קרי" וה"כתיב", כי ה"קרי" הוא לפי ההבנה הנגלית לנו, וה"כתיב" הוא למעלה מהשכל וההבנה, שתיבה זו ככתיבתה אין לה לבוש בבחינת ההבנה, ובקריאתה בפה יש לה לבוש. וכן הענין באותיות גדולות שבתורה נביאים וכתובים, שהן מעלמא עילאה, ומאירות משם בגילוי – פלי לבוש כשא"ר האותיות.

מלאכים ב ב, ט. ויהי כעברם ואלהיו אמר אל-אלישע שאל מה אעשה לך בטרם אלקח מעמך ונאמר אלישע ויהי גא פיי-שנים ברוחך אלי:

רד"ק שם. פי שנים ברוחך אלי. פירשו רז"ל כפלים ממה שהיה באלהיו והוא שהחיה שני מתים אחד בחייו ואחד במותו ולמי שאמר על רגליו עמד ולביתו לא הלך שרפא צרעת נעמן שהמצורע חשוב כמת שנאמר אל נא תהי כמת ואדוני אבי ז"ל פירש פי שנים שני חלקים שאל שיהיה לו מרוח אליהו וכן הוא אומר פי שנים בכל אשר ימצא לו שני חלקי נכסיו כי הבכור נוטל שני חלקים מן הנכסים והפשוט נוטל החלק השלישי:

46) שערי אורה ד"ה בכ"ה בכסלו פרק מב. וזהו שעשו עיקר הנס בהדלקת הנרות במקדש אעפ"י שעיקר הנס היה ניצחון מלחמתם כו' כי מה שנצחום הוא מפני מס"נ שלהם על התו"מ הנה זה היה עיקר הדבר מה שהדליקו הגרות שהוא להאיר אור דתו"מ ממקורם כנ"ל וד"ל וזהו שמפרש העניין של הנס כו' כשעמדה כו' להשכיחם תו"מ ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת

דא"א וזהו כשמן הטוב על הראש דא"א כו') והוא שבימי חשמונאי נתגלה זה האור הגנוז והדליקו ממנו ח' ימים והיינו לפי שמסרו נפשם ממש על התו"מ כמ"ש. להשכיחם תורתך כו' ואתה עמדת להם בעת צרתם רבת כו' עד וזדים ביד עוסקי תורתך כו' ע"כ זכו שיתגלה להם ממקור האור דתורה ומצות מעצמו שאין את דל"ת מגיע לשם כלל רק כי אתה כו'.

48) תורה אור סד"ה רני ושמיחי(הב'). ולא עוד אלא שתקנת חכמים היתה להדליק על הפתח הסמוך לרשות הרבי' מבחוץ דהיינו ברשות הרבים ממש מקום הקליפות לאהפכא חשוכא לנהורא כו' וזהו ונלוו גוים רבים אל ה':

שם סוף ד"ה נ"ח. כי עיקר הדבר הוא להיות החשך דוקא מאיר דהיינו בחיי אתהפכא חשוכא לנהורא.

שערי אורה סד"ה בכ"ה בכסלו. ובכל הנ"ל יובן שרש ענין הדלקות נרות דחנוכה שיש בה יתרון מעלה מכל רמ"ח מ"ע דתשב"כ כנ"ל בפ"ל כי נר מצוה ותורה אור שהוא נר מצוה דחנוכה כו' כי הנה בימי חשמונאי נפלה כנ"י למטה מטה ביותר בתחתית המדרגה במקום חשך ואפילה דק"נ שהוא שליטת עכו"ם דק"ג להשכיח' תורתך כו' כנ"ל וזהו כענין הנ"ל במחשכים הושיבני כו' שכאשר החשך מופלא מאד למטה הרי בהכרח שנצרך להאיר לבחי' החשך העליון הנעלם ביותר והוא מ"ש ישת חשך סתרו שהוא בבחי' העלם העצמות ממש שלמעלה מהעלם אור דחכמה כנ"ל ואם יאירו אור מן החשך סתרו הנ"ל הגם שהאור הוא בא בדרך ירידה למטה עכ"ז ירידה זו ממקום גבוה מאד נעלה הוא בא עד שיכולתו להאיר אור דתורה גם בהיותה במחשכים דקין וכנ"ל בענין הפלפול ביתרון האור האמתי שבא מן החשך העליון ע"י הברור דקושיית דק"ן שזהו מלמטה למעלה בבחי' או"ח כנ"ל וכמ"כ במצות נר חנוכה כי העכו"ם טמאו כל השמני' שבהיכל שהוא להחשיך אור דחכמי דתורה שנק' שמן משחת קדש וכמו שמן דנרות המנורה כו' א"כ כאשר האיר ה' להם בחשך הגדול הזה ודאי בא האור הזה ממקום גבוה מאד ונפלא ביותר מטעם הנ"ל וזהו עיקר הנס דחנוכה שנק' נס נפלא כמ"ש וע"ה ונפלאות כו' ולזה מצות נ"ח על פתח הבית מבחוץ דוקא שהוא להאיר אור בחשך דק"ב כידוע בענין הזמן עד שתכלה רגל מן השוק:

שם סד"ה רני ושמיחי. והעיקר הוא מה שהדליקו נרות בחצרות קדשך כו' שזהו מה שהחשך עצמו מאיר שהוא

צרתם בעמידה כגבור לריב ריבם כו' להאיר להם באור תו"מ מחדש והוא ע"י תשועה גדולה שעשית להם למעלה מן המדה ואח"כ באו בניך כו' והדליקו נרות כו' וקבעו ח' ימי חנוכה כו' ומפרש בגמ' דכאשר נכנסו העכו"ם להיכל טמאו כל השמנים שהוא בחי' הסתלקות אור החכמ' דקדושה כו' (וכמ"ש ארמי אובד אבי כו') והיינו להשכיחם תורתך כו' וכשנצחום לא מצאו אלא פך א' חתום בחותמו של כה"ג שלא נטמא והדליקו ממנו ח' ימים.

47)שמואל ב פרק כב פסוק כט. קִי־אַתָּה נִירִי יְהוָה ויהוה יגיה טְשָׁפִי:

תורה אור ד"ה כי אתה נרי. וזהו כי אתה נרי הוי' שבחי' הוי' היא בבחי' נר בשמן ופתילה. ובי גווי אור הרמוזות בד' אותיות של הוי' נעשה נרי שמתלבש בנר הוי' נשמת אדם כנ"ל: והוי"ה יגיה חשכי. והוי' בתוספת וי"ו רומזת על בחי' הוי' ביותר עליונה. וכמ"ש הוי"ה הוי"ה אל רחום וחנון כו'. ופסיק טעמא בגווייהו שיש ב' בחי' הוי'. והענין כי פעם כתיב הוי' רחום וחנון ופעם כתיב חנון ורחום הוי'. ופי' הוי' רחום וחנון שכדי להיות התגלות מדות רחום וחנון מאו"ס ב"ה דלאו מכל אליון מדות איהו כלל. הוצרך להיות בחי' הוי' שהוא צמצום והתפשטות המשכה והתפשטות. אך פי' חנון ורחום הוי' היינו שמבחי' חנון ורחום דהיינו מפני כי חפץ חסד הוא נמשך בחי' הוי' שהוא צמצום והתפשטות כו' שבסדר ההשתלשלות משא"כ הוי' שקודם רחום וחנון היא ההוי' שלמעלה מגדר ההשתלשלות. ושם נעשה ג"כ בחי' הוי' שהוא צמצום והתפשטו' כו' כדי להמשיך מדת רחום וחנון בהוי' שבסדר ההשתלשלות.

שערי אורה ד"ה הנ"ל סוף פרק יז. וזהו כי אתה נרי הוי"ה וקאי על נס דחנוכה שהדליקו משמן טהור שהי חתום כו' ח' ימים שהוא אור ז' הימים שהי' גנוז ונעלם ויצא לגלוי מעצמות א"ס ב"ה וז"ס כי אתה ממש נרי ה' כו' וכן גם מ"ש כי אתה נרי ה' אלקי יגי' חשבי קאי על העלאת נש"י מכח עצמותו ית שתאיר נירם כמו בהעלותך את הנרות שהוא ע"י אהרן כה"ר שנק' שושבינא דמט' כו' אך זהו ע"י גלוי אהיר העליונה שמעורר לכנ"י ומושך לבם לאביהם שבשמים כמו משכני כו' כשיבנו כו' ואמנם בחנוכה ה' זה מבחי' העלם עצמות אור - אור קודם שיצא לאור דחכ' והוא מבחי' שמן הטוב שגנוז וסתום לע"ל והוא עצמות פנימית חסד דע"י שנקרא אה"ר בתענוג הפשוט כנ"ל שגנוז בגלגלתא

יתרון אור גדול מאור דחמ' ע"כ מזה המשיכו במקור האור דתורה להיות תור' אור בגילוי רב יותר מעצם אור המאיר כו' וזהו עיקר ענין מצות נ"ח להיות החשך דלילה מאיר מצד עצמו ששרשו בחשך העליון שלמעל' מן האור המאיר דחמ' וכנ"ל בשרש אש השחור כו' וד"ל.

49) שערי אורה ד"ה כי אתה נרי פרק יז. והנה זה היה עיקר הנס שמצאו פך אי שמן טהור חתום כו' ויש להבין למה כל השמנים שבהיכל טמאו העכו"ם ופך אי זה שהי' חתום בחותם של כה"ג לא טמאו כו' הענין הוא כידוע בשרש ענין כה"ג וכהן סתם דכהן סתם הוא בבחי' החסד שלמטה מן החכמ' ושרש כה"ג הוא בחסד שלמעלה מן החכמה שנק' רב חסד כמ"ש בזהר וזהו ענין כה"ג נוטל חלק בראש דחמ' כו' ובחי' רב חסד זה הוא בי"ג מדה"ר שנמשך מעצמות א"ס ב"ה ע"י כה"ג דוקא כמ"ש כשמן הטובי על הראשון דכה"ג יורד על הזקן דיקנא דכה"ר כו' שהן שרש י"ג מדה"ר העליונים שיורדים ונמשכים למטה מטה כמ"ש שיורד ע"פ מדותיו והענין הוא לפי שיש בחיי חסד שבעצמות א"ס ב"ה שאין אתדל"ת מגיע לשם כלל ונקי חפץ חסד והוא בחי' אה"ר העצמית ממש כמו שאנו אומרים אה"ר אהבתנו כו' אהבת עולם נצחיות דא"ס ממש שהוא מעולם דא"ס וכמ"ש זכור רחמיך ה' וחסדיך כי מעולם המה מעולם דא"ס וכמ"ש מעון אתה היית לנו 32 כו' ומעולם ועד עולם כו' ובחי' רב חסד זה שבעצמות ממש הנה היא באה מאל' וממילא מצד עצמה דוקא שלא ע"י אתדל"ת כלל רק שהיא כלולה בהעלם בבחי' שמן הטוב על הראש דכ"ג שנק' שמן משחת קדש והוא בחי' התענוג הנעלם שבתעלומות חכמה שלמעלה מן אור החכמה ובאה לידי גלוי בי"ג מדה"ר בדיקנא דכה"ר כו' וזהו יורד על הזקן כו' לסליחת העונ' ולעמוד נגד המקטריגים כו' שנק' ישועות כו' וזהו שמצאו פך אי שמן טהור חתום בחותמו של כה"ג דוקא שבזה אין החצוני' יכולים ליגע שם כלל כי חותם זה דכה"ג הוא חתום בבחי' העלם אחר העלם שבעצמות המאציל שלמעלה מכל ההשתלשלו' לגמרי והוא בחי' שמן הטוב שחתום הי' בחותמו של כה"ג כו' מטעם הנ"ל וד"ל.

50) היום יום בתחלתו. יט כסלו ... החג אשר פדה בשלום נפשנו ואור וחיות נפשנו ניתן לנו, היום הזה הוא ראש השנה לדא"ח אשר הנחילנו אבותינו הקדושים צוקל"ה נ"ע זי"ע, והיא היא תורת הבעש"ט ז"ל.

קונטרס ומעין. ראה בסוף.

51) תורה אור ד"ה כי אתה נרי. והנה בדורות הראשונים כמו בנביאים ושופטים מצינו דור שכולו זכאי או כולו חייב. ומי שהיה זכאי הי' זכאי במדרגת צדיק גדול או נביא ומי שהיה חייב היה רשע גמור ועי"ז לא היו ממוצעים. אך דורות האחרונים דור אחר דור אין בהם רשעים כ"כ ולא צדיקים כ"כ טובים. והענין שבדורות הראשונים היו נשמות עליונות ממדרגות גבוהות ומצד נשמתם בעצמם היו יכולים לשלוט על הרע שבנפשם ומיד כשיתבונן בגדולת א"ס ב"ה יגיע אליו היראה כו' רק רשע גמור שמגביר הרע שבנפשו בשאט בנפשו. אבל דורות האחרונים עיקבא דמשיחא בחיי עקביים אין כח בנשמתם עצמם לשלוט על הרע וצריך יגיעה רבה יגיעת נפש ויגיעת בשר. וזהו והוי"ה יגיה חשכי היינו בחיי חשך שבדורות אחרונים. כי דהע"ה אמר זה בעד כללות ישראל שיש בהם בחי' חשך בדורות אחרונים עיקבא דמשיחא שאין אתה נרי הוי"ה כלומר שאין נר הוי"ה נשמת אדם מ"מ והוי"ה היא בחי' הוי"ה עליונה שלמעלה מההשתלשלות יגיה חשכי ולמענו למענו יעשה כי חפץ חסד הוא באתעדל"ע בלי אתעדל"ת:

שערי אורה ד"ה הנ"ל ספי"ט. והענין הוא דנשמות הגבוהות כחם חזק מאד לגבור על הגוף שתומ"י שיתבונן בגדולת ה' יגבור כח הדביקות אלקי' להפוך חומריות הגוף גם הוא לה' לבדו כו' כביטול היש לאין וזהו אור המאיר שנק' נה"ח שמדליק בפתיחה כנ"ל אבל נשמות השפלות מאד שבעקבות משיחא אעפ"י שמתפעלים בדביקות אלקית אין בהן כח להפוך חומריות הגוף כלל וכלל גם אחר כל השגות אלקות בהתפעלות רב לא יזיזו טבעיות הגוף כלל ונשאר הגסות והחומריות במקומה בשלימות ולא יכלה באור האלקי כלל ודוד הי' מרכבה לבחי' מל' ראה בבחי' נשמות שבעקביים שהן בבחי' חשך גמור דק"ן מובלע ברע דנה"ט שלא יועיל להן אור האלקי דנה"ח להאירם רק הרי יש כאן כליון פתיחה באש השחור והוא התשובה שמהפך חשוכא עצמו לנהורא שזהו החשך מצד עצמו מאיר שהוא בהיפוך הרע עצמו לטוב ע"י תשובה אמתית כו' ע"כ א' וה' יגיה חשכי חשך גמור דקליפה הגסה יגיה אור שתאיר הרבה יותר מאור דנה"ח שבצ"ג שא' כי אתה נרי ה' כו' מטעם הנ"ל באש השחור כו' וז"ש וה' בתוס' וי"ו המחבר להמשיך מחשך העליון תוס' אור גדול הרבה מאשר נר הוי"ה מאיר אחר ההעלם דחשך.

52) אמרי בינה שער הק"ש פרק נד. אך הנה יש להקדים עניין אחד הנזכר בזהר תמיד שיש ב' מדריגות ברזין דאורייתא א' נקרא רזא סתם והב' נקרא רזאיי דרזין, וההפרש לכאורה אינו מובן דרזא הוא סוד שאינו בא לידי גלוי לעולם וא"כ מהו רזא דרזין (ולפ"ז יש להבין ג"כ מ"ש סתימוי דכל סתימין אם פ"י סתימין דלא אתגליין לעולם א"כ מהו סתימו דכל סתימין). אלא העניין הוא כידוע דבכל עולם יש ב' מדריגות דסתים וגליא העלם וגלוי, ובהשתלשלות בבחי' עילה ועלול ודאי שמבחי' גלוי ההעלם שבעליון נעשה בחיי העלם לגבי התחתון כמו שמבחי' אור פנימי שבעליון נעשה אור מקיף לתחתון או ממל' שבעליון כתר לתחתון, וכן להיפך. ממקיף והעלם שבעלול נעשה אור פנימי וגלוי בעילה שלו כו', ונמצא דגם שלגבי העלול נק' העלם ומקיף לגבי העילה המשפיע נק' גלוי, וכענין לפניך נגלו כל תעלומות כו', וזה ג"כ פ"י סתימו דכל סתימין דגם שנק' סתימין. לגבי התחתונים העלולים ממנו נק' גלוי לבחי' העליון הימנו ולכך נק' סתימו דכל סתימין, וכך יתפרש בענין רזא דרזין דגם שנק' רז וסוד לגבי התחתון נק' גלוי לגבי העליון ולא בשם רזא כלל ע"כ נק' בחי' העליון רזא דרזין (וכמוי חכם הרזים שענינו שמגלה כל רזין דלפניו נגלה כל סוד, משא"כ לזולתו שהדבר הסתום נשאר בסוד ולא יבא על גלוי לעולם, וזהו בהכרח שמדריגת חכם הזה הנק' חכם הרזים בבחי' מקור כל שכליים הללו הנק' רזים ע"כ יבואו אצלו בגלוי וכמו כל רז לא אניס לי' כו' וכנ"ל בפ"י רזא דרזין וד"ל. אמנם אין זה מתיישב בענין סתום וגליא שבתורה, דלגבי בחי' הנגלה ממש שבתורה אין הפרש בין רזא לרזא דרזין הנ"ל מאחר שנק' גם הוא רז וסוד לגבי הנגלה ממש כו', ולגבי מקור הרזין שניהם נק' גלוי ושויין שם בחי' סתים וגליא כנ"ל, א"כ בכללות ענין סתים וגליא דתורה, אין תירוץ זה מתיישב להיות זה נק' רזא וזה רזא דרזין וד"ל:

53) קונטרס עניינה של תורת החסידות סי' ה. ענינו העיקרי של משיח הוא יחידה. כידוע, שדוד זכה לבחי' נפש, אלי' לרוח, משה לנשמה, אדם הראשון לחי' ומשיח יזכה ליחידה. - מעלת היחידה על ד' הבחינות נרנ"ח [בחמשה המדריגות של כל נשמה]: ד' הבחינות נרנ"ח הם מדריגות פרטיות, ובחי' יחידה היא עצם הנשמה שלמעלה מגדר פרטים, כשמה. ועם היות אשר מבחי' יחידה עצם הנשמה נמשכות ד' הבחינות נרנ"ח, אין זה שבחי' היחידה היא בגדר מקור ו"כלל" לפרטים אלו - כי לשון "יחידה" מורה על אחדות פשוטה המושללת מאיזו שהיא שייכות לפרטים, גם מגדר מקור לפרטים

(וכידוע ההפרש בין "יחיד" ל"אחד") כ"א שהיא נקודה עצמית של הנשמה, אלא שממנה נמצאות ד' הבחינות נרנ"ח. וכמו שבכל נשמה פרטית, בחי' היחידה היא נקודה העצמית של הנשמה, כן הוא ב(החיות והנשמה של כללות ההשתלשלות, שבחי' היחידה שבה (בחינתו של משיח) היא עצם נקודת החיות שלמעלה מגדר ציור. ומנקודה זו, מסתעפות כל מעלות הפרטיות, נרנ"ח דכללות, כי עצם החיות הוא בלתי מוגבל. והבל"ג שלו אינו רק בענין הנצחיות, שאיננו נתפס בשינויי הזמן כי כל עצם בלתי משתנה [שגם זה מהטעמים שלע"ל יהיו חיים נצחיים": עכשיו, שנמשך בעולם רק בחי' התפשטות החיות, ישנו ענין המיתה. כי בבחי' ההתפשטות שייך ענין השינוי ועד - הפסק וכליון. משא"כ לעתיד שיומשך עצם החיות, הרי כל עצמי בלתי משתנה] אלא גם בענין האיכות והמעלה, ששלם הוא בתכלית השלימות. ולכן, כשתומשך בעולמות בחי' היחידה ויחיו בחיות עצמי, יהיו במילא בתכלית המעלה והשלימות. כאמור לעיל, משכרה של [הפצת ה]חסידות - ביאת המשיח, נדע את מהותה: כל החידושים שחסידות חידשה [בתורה (כולל הבאת חלק ה"סוד" שבה לידי גילוי); בעבודת האדם (ההנהגה דלפנים משורת הדין ושינוי טבע המדות); בכללות העולם (התעוררות מהתעלפות)], אינם חידושים שכא"א מתחדש הוא בפני עצמו, כי אם, שחסידות היא חיות חדש, חיות עצמי דבחי' יחידה". וכאשר חיות חדש זה של החסידות נמשך בעולם [תורת חסידות הכללית ע"כ כ"ק הבעש"ט, ה"מ וכו' ואח"כ - תורת חסידות חב"ד" ע"י ה"נשמה חדשה" - כ"ק אדמו"ר הזקן בעל השמחה והגאולה], התחילו כל עניני העולם לחיות בחיות חדש - חיות עצמי, ובמילא נתחדשו בהם כמה וכמה ענינים. גם מטעם זה, נמשלה תורת החסידות" - לשמן, רזין דרזין": שמן הוא נקודת התמצית ("עסענץ") של כל דבר. ומזה מוכרח, שמצד עצמו מובדל הוא מכל דבר (כי באם היתה לו שייכות לדבר פרטי, לא הי' יכול להיות נקודת התמצית של כל דבר), אלא שהוא בחי' "עצמי", ולהיותו עצמי, נמצא הוא בכל דבר, כי העצמי נמצא בכל. ודבר זה, ככל הענינים שבפנימיות התורה, מתבטא גם בנגלה דתורה, עד בהלכה למעשה: מצד אחד, השמן אינו מתערב בשאר משקין, ולאידך גיסא, מפעפע הוא בכל דבר. ולכן נמשלה תורת החסידות לשמן, כי גם בה - שתי תכונות אלו: מצד ענינה העצמי אינה מתערבת בשום דבר - עצם נקודת החיות שלמעלה מהתפשטות, ולאידך גיסא מתפשטת היא ומפעפעת בכל דבר ודבר, כנ"ל.

54) לקמן עמוד 286. עד"ז איז עס אויך ביי אידן 51 (כנ"ל סעיף ד-ה, אז י"ט כסלו האָט אויך אויפגעטאָן דעם איחוד פון סתים וגליא שבנשמתא): דורך גילוי תורת החסידות - וואָס האָט אויפגעטאָן די המשכה פון, עצם פנימיות התורה" – איז נמשך געוואָרן דער גילוי פון עצם הנשמה 52, בחי' יחידה; און דעריבער האָט עס אויפגעטאָן דעם חיבור פון סתים וגליא שבנשמתא.

הערות שם. 51 { להעיר ממכ' כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע נדפס בקונטרס ומעין ע' 17. היום יום ע' ד', אג"ק שלו ח"א ע' רסא ב): להמשיך בחי' עומק ופנימיות תורה ה' ומצות ה' מבחי' פנימיות ועצמות אוא"ס ב"ה שיאיר בפנימיות נפשנו וכו". וראה לקמן הערה 56.

52 { ראה ס' השיחות תש"ג (ע' 59. ובהנסמן שם), דספר התניא תושב"כ של תורת חסידות חב"ד תניא שהוא אותי' איתן יעורר את האיתן שבנשמה".

55) לקוטי שיחות חלק ה עמוד 432. ובמק"א יבאר בארוכה, אין כי התנאי, אשר יפוצו מעינותיך של כ"ק הבעש"ט - חוצה הוא הקדמה הכנה וכלי לביאת המשיח. , תנאי זה, אשר על כל אחד מאתנו כולנו להשתדל בבל תוקף למלאותו, שלשה פרטים בו:

א) יפוצו. ללמד תורח הדא"ה באופן של הפצה - פיזור במרחב רב, שיגיע הלימוד לכל חלקי המקום שבו מלמד תורה זו.

ב) מעינותיו. תורת הדא"ח שמפיץ, צריך. שיהיו נשמרים בה תכונות של מעין. ושתי תכונות עקריות במעין: א) מימיו חיים ונובעים הם בלי הפסק מן הקור המעין. ב) אין משגיחין כ"כ על הבמות, כי המעין ממקורו נובע טיפין טיפין, וכן הוא גם התנאי בהפצת תורה זו אין הכמות עיקר כל כך, ובלבד שיהי לימוד חי בחיות נפשי והתלהבות פנימית, ונובע ממקורו - מפנימיות נפש מפּיץ התורה הקשור בפנימיות לבבו בנשיאי תורת הדא"ח.

ג) חוצה. אל לנו להסתפק בלימוד בביהמ"ד ובביהכ"נ בלבד, כי אם גם בלכתו בדרך בשבתו בחנות וכיו"ב. וכן בנוגע למהות הלומדים - אין להתצמצם במפלגות אחדות או בסוגי אנשים מיוחדים, כי גם על הפשוט שבפשוטים מוטלת חובת לימוד חורת לדא"ח, ואפי הגדול שבגדולים אינו יכול להגיע עד תכליתה. וגם לאלו הנמצאיו מחוץ לכל המחנות, גם במקום שהכתוב מעיד עליו שהוא חוצה - גם שם צריך להפיץ המעינות.

לקוטי שיחות חלק ד עמוד 1119. ראה בסוף.

לקוטי שיחות חלק י עמוד 106. בלשון יפוצו מעינותיך חוצה" מודגשים שני עניינים: א) שהמעינות עצמם נמשכים בבחי' חוצה", ולא רק שהמעינות פועלים בהחוצה ; ב) המשכתם של המעינות בבחי' חוצה היא באופן דיפוצו" - התפשטות הכי גדולה ורחבה, עד שלא נשאר מקום פנוי מהם (כשישנו מקום שה מעינות אינם מגיעים שם, הר"ז הוכחה שהתפשטותם היא מוגבלת - ואין זה אמיתית ענין דיפוצו").

הדלקה, ואין צריך שיהיו דולקים אלא מערב עד בוקר, שנאמר: יערך אתו אהרן ובניו מערב עד בקר²⁵, ואותה שנאמר: בבקר בבקר בהיטיבו את הנרת²⁶, לא נאמר אלא על ההטבה²⁷, שמצותה בבוקר, ולא על ההדלקה²⁸, אלא שגר המערבי לשיטה זורוב הראשונים סוברים שמצותו שיהיה הדולק תמיד, שנאמר: לפני ה' תמיד²⁹, זה נר המערבי שהוא לפני ה'³⁰, וכן שנינו: יאירו שבעת הנרות³¹, שומע אני שיהיו דולקים לעולם, תלמוד לומר: מערב עד בוקר, אם מערב עד בוקר יכול יכבס — שאם רצה לכבותם, יכבה³² — תלמוד לומר: יאירו שבעת הנרות³³ — שמשמעו שלא יכבסם³⁴, אלא יהיו מאירים והולכים עד שיכבו מעצמם³⁵ — הא כיצד יאירו שבעת הנרות מערב עד בוקר, לפני ה' תמיד, שיהא נר מערבי תדיר, שממנו מדליק את המנורה בין הערבים³⁶. ויש מהראשונים סוברים שתמיד האמור בהדלקת הנרות אינו אלא בלילה, כל לילה ולילה, וכל הנרות, אף נר המערבי, אין מצותם לדלוק אל מערב עד בוקר³⁷, ואותה שדרשו תמיד על נר מערבי שיהא דולק תדיר, אינה אלא אסמכתא בעלמא³⁸. ויש חולקים וסוברים שכל הנרות מצותם להיות דולקים תמיד, ומצוה להדליק בבוקר ובין הערבים נרות שכבו ולתקן נרות שלא כבו, שנאמר: בבוקר בבוקר בהיטיבו את הנרות, והדלקת הנרות היא הטבתם³⁹. יש מהאחרונים שכתב שאף לדעה זו יש הבדל בין בוקר לבין הערבים, שבבוקר אין מצוה חיובית להדליק כל הנרות, אלא אם מצאם כבויים הוא שמדליקם, אבל אם מצאם דולקים אין צריך

אבל יש דינים מיוחדים בנר המערבי שאינם בשאר הנרות¹⁰.

הנר המערבי, לדעת התנאים הסוברים — וכן הלכה — שגרות המנורה היו מונחים בין צפון לדרום¹¹, הוא הנר האמצעי, ונקרא מערבי לפי שפי הפתילה של נר זה משוך כלפי מערב¹², ולדעת התנאים הסוברים שהנרות היו מונחים בין מזרח למערב¹³, נחלקו ראשונים איזה נר נקרא המערבי: יש סוברים שהוא הנר השני שממזרח, ונקרא מערבי לנבי הנר הראשון במזרח שקודם לו¹⁴, לפי שאין מעבירין — על-המצות*, וכשנכנס להיכל* פוגע במזרחי הראשון בתחילה, ומן הדין היה ראוי להתחיל בו אלא שבו אינו יכול להתחיל, לפי שנאמר בנר מערבי לפני ה'¹⁵, היינו לצד בית קדשי הקדשים שהוא במערב¹⁵, וצריך שיהא אחד חוצה לו, שאם לא אין זה נקרא לפני ה'¹⁶, ויש סוברים שהנר החיצון שלצד מערב, הסמוך לפרוכת הוא הנר המערבי¹⁷.

הדלקת הנרות רוחה את השבת ואת הטומאה, בקרבנות שקבוע להם זמן¹⁸, שנאמר: להעלות נר תמיד¹⁹, תמיד אף בשבת, תמיד אף בטומאה²⁰, ושלוש פעמים נאמר בפרשה תמיד, אחד לנר מערבי שהוא תדיר²¹, אחד לשבת וטומאה לשאר נרות, ואחד לשבת וטומאה לנר מערבי²².

כתבו ראשונים שמברכים על הדלקת הנרות שבמקדש ברכת-המצות*²³.

ב. זמנה. בזמן הדלקת הנרות, נחלקו ראשונים: יש סוברים שמצותה אינה אלא בין הערבים, שנאמר: ובהעלת אהרן את הנרות בין הערבים²⁴, והעלאה זוהי

פענת ברכות שם. 24 שמות ל ה. 25 שמות כד כא. 26 שמות לו ז. 27 ע"ע הטבת הנרות. 28 שו"ת הרשב"א ח"א סי' עט ושם. וזו שיטת רש"י שבת כב ב וחגיגה כו ב ותוס' מנחות פו ב ד"ה ממנה ורמב"ן שבת שם פ"ו הראב"ד תמיד פ"ג מ"ט והרע"ב תמיד שם ב"ש רכנו כרוך ודעה א במאירי שבת שם ודעה ג שם בד"ה ולדעת בשם ויש מפרשים. 29 ויקרא כד ג. 30 רשב"א ותוס' וראב"ד ורע"ב ומאירי שם. 31 במדבר ח ב. 32 רשב"א שם. והגר"א מניה: יכול כולם. 33 כ"ה ג' הרשב"א בתשו' שם ורבנו הלל בפ"י לספרי בהעלותך ורמב"ן עה"ת פ' תצוה, וגי' הרמב"ן שבת כב ב והשואל שבתשו' הרשב"א: ת"ל לפני ה' תמיד. 34 רבנו הלל שם. 35 רשב"א שם. 36 ספרי במדבר פסקא נט, והביאו ברמב"ן וברשב"א שם. ועי' ספרי הוצ' הרוויץ שם. 37 רש"י חגיגה כו ב לפי המאירי שבת שם ד"ה ולדעת בדעתו, ועי' רש"י עה"ת ויקרא כד ב, וכ"כ התוס' מנחות פו ב סוד"ה ממנה לדעת רש"י שבת שם שאינה אלא תקנה להדליק נר מערבי בבוקר שלא לשנות מכפי שהיה בשעת הנס ולא מן הדין, וכ"ד הרא"ש בפ"י לתמיד פ"ג מ"א ד"ה נטל שלא היה נר מערבי דולק ביום אלא בשעת הנס. ועי' קרבן אהרן לתו"כ אמור פרשה יג אות י. 38 קרבן אהרן שם. 39 רמב"ם תמידין ומוספין פ"ג ה"י יוב, ועי' שם בכ"מ ולח"מ: מאירי שבת שם בד"ה ולמדת בשם יש מפרשים.

בשם ח' ר"ח הלוי שהמצוה רק שיהיו דולקים). 10 עי' להלו: זמנה, בנוגע להדלקתה, ביום ובלילה, ולהלו: ההדלקה, בנוגע להדלקתה ממזבח החיצון, ולהלו: המדליק, בנוגע להדלקתה ע"י כהן. 11 ע"ע מנורה. 12 עי' מנחות צח ב ורש"י ד"ה מעזרד. ועי' להלו: ההדלקה. 13 ע"ע הנ"ל. 14 רש"י שבת כב ב ד"ה ובה ומנחות פו ב ד"ה ממנה; רמב"ה מנחות שם; רמב"ן שבת שם; פי' המיוחס לראב"ד תמיד סוף ג; הרע"ב תמיד שם; שו"ת הרשב"א ח"א סי' שט; ח"י המיוחסים לר"ן שבת שם; מאירי שבת שם. 15 ויקרא שם ב. 16 רש"י שבת שם; הרע"ב תמיד שם. 17 רש"י מנחות שם, ועי' רמב"ן שבת שם שרש"י בשבת חזר בו ממש"כ במנחות; פהמ"ש להרמב"ם תמיד פ"ג מ"ט ופ"ו מ"א. ועי' פהמ"ש מהר" קאפח שם ושם שבמהדו"ב פירש הרמב"ם שמנה מדעת הסוברים שהנרות היו מונחים בין צפון לדרום, ועי' מנורה שכן פסק הרמב"ם להלכה. 18 רמב"ם תמידין ומוספין פ"ג ה"י. 19 ויקרא כד ב. 20 תו"כ שם; רמב"ם שם. 21 עי' להלו: זמנה. 22 פי' הראב"ד לתו"כ שם; הר"ש משנץ שם. ועי' קרוית ספר תמידין ומוספין פ"ג שכ' שהלימוד לשבת וטומאה הוא מקרבנות צבור שנאמר בהם עולת תמיד. 23 הראב"ד בהשגות ברכות פי"א הט"ו שברכת להדליק נר חנוכה הוקבעה על נרות שבמקדש שהן של תורה כו'. ולא נתבאר נוסח הכרחה, ועי' צנפת אנציקלופדיה תלמודית - ח יד הרב הרצוג עמוד מס 167 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

לכבותם ולחזור ולהדליקם אלא מתקן הפתילות
בלבד, ובין הערבים צריך לכבות כולם ולחזור
ולהדליקם⁴⁰. ויש מהראשונים סוברים יותר מזה,
שאף אם לא נכו הגרות בבוקר, אלא בא ומצא
את כולם דולקים, מדשנם ומטיבם, שנותן שמן
ופתילה חדשים, ומדליקם מחדש, וכן בין הערבים⁴¹.
לא הדליק בין הערבים מחמת איזה אונס, יש מי
שכתב שלדברי הכל אין מדליקים שוב בבוקר, שאין
הדלקת הבוקר אלא להשלמת הלילה, אבל עיקרו
בלילה, כמו שכתוב: מערב עד בוקר⁴².
אפילו להסוברים שאין מצות הדלקת שאר
הגרות אלא בין הערבים, יש סוברים שאין הרברים
אמורים אלא כשמצאם בבוקר כבויים, שאינו
מדליקם, אלא מניחם כבויים אחרי הטבתם⁴³ עד
הערב, אבל אם מצאם דולקים בבוקר, אינו מטיבם
ואינו מכבה אותם עד שיכבו מאליהם, ואם היו
דולקים עד בין הערבים, מכבם ומטיבם ומדליקם,
שבין הערבים מצות ההדלקה בכל שבעת הגרות⁴⁴.
ויש סוברים שמכבה אותם אף כשמצאם דולקים
בבוקר ומטיבם⁴⁵.
הגר המערבי, שלדעת רוב הראשונים צריך
שידלק תמיד⁴⁶, אם הגרות היו מונחים בין צפון
לדרום, והאמצעי הוא המערבי⁴⁷, אם מצאו בבוקר
כבוי חוזר ומדליקו, ואם הגרות היו מונחים בין מזרח
למערב, והמערבי הוא השני שממזרח⁴⁸, יש
מהראשונים סוברים שאף המזרחי הראשון צריך
שידלק תמיד, ולא מצד עצמו ולמצותו, אלא כדי
שיהא השני לו מערבי, שאם לא היה הראשון דולק,
נמצא שהשני מזרחי גמור הוא, ולכן אם מצא שני
המזרחיים כבויים, מדליקם לאחר הטבתם — היינו
כשמטיבם לאחר ההפסקה בעבודה אחרת בין הטבת

חמש הגרות להטבת השתים⁴⁹ — ואם מצאם
דולקים, מניחם לדלוק ואינו מטיבם עד הערב⁵⁰,
ויש סוברים שאם מצאם דולקים בבוקר, מכבה את
המזרחי ומדשנו ומדליקו, כדי לעשות את השני לו
מערבי⁵¹. ויש סוברים שאם מצא בבוקר שנים
המזרחיים כבויים, מסיר בשעת הטבת חמש הגרות
את הדשן שבראש הפתילות הישנות מהשתים⁵²
ומגביהם ומדליקם, כדי שיהיה ניכר יפה ההפסק
שבין הטבת החמש להטבת השתים⁵³, ולאחר
ההפסקה בעבודה אחרת בין החמש להשתים חוזר
ומטיב המזרחי הראשון ומניחו כבוי עד ערב, ואת
השני לו מטיבו ומדליקו כדי להדליק ממנו בין
הערבים הגרות האחרים⁵⁴, ואם מצא בבוקר שנים
המזרחיים דולקים, אם היה כן בזמן הגם, שגר
המערבי היה דולק כל היום, מטיב את המזרחי
הראשון, לאחר ההפסקה, ואת השני לו מניח דולק
עד בין הערבים, שממנו מדליק את האחרים —
ולהסוברים מצפון לדרום היו מונחים, מניח דולק הגר
האמצעי, אם מצאו דולק — ואף שאינו דולק אלא
הוא, נקרא מערבי, כיון שיש אחד לצד מזרח קודם
לו, ואם היה כן לאחר זמן הגם, מטיב את שניהם⁵⁵.
ויש סוברים אף הם שאם מצאם כבויים בבוקר
מדשנם שתי פעמים, עם הטבת החמש ולאחר
ההפסקה⁵⁶, אלא שאם מצאם דולקים אינם מחלקים
בין קודם הגם לאחר הגם, ולעולם אינו מכבה אותם
ואינו מטיבם אלא מניחם דולקים עד בין הערבים,
ואף על פי שלאחר הגם בבירור לא ידלק עד הערב
אלא יכבה מהרה, לא היה חושש מלהטיבם עד בין
הערבים, ואם מצא המזרחי כבוי והמערבי דולק,
היה מניח את המערבי דולק ואף אם יכבה אחר כך
לא היה מטיבו עד הערב⁵⁷.

40 שו"ת בנין שלמה סי' נב בר' הרשב"ם, וצ"ע בל' הרשב"ם
של"מ שיש הבדל בין בבוקר לבין הערבים אלא תמיד כבה
מדליקו ולא כבה מתקנו. ועי' לעיל ציון 9 מתנחומא.
41 מאירי שבת שם בר"ה ולמדת בשם י"ט. 42 חזו"א
קדשים סי' לו אות ה, ויישב בזה קו' הרשב"א על הרשב"ם
ממנחות נ א אי לאו דעבד הדלקה באורתא בצפרא מי איכא.
43 ע"ע הטבת הגרות. 44 שו"ת הרשב"א סי' שט;
מאירי שבת שם בר"ה ויש חולקים. ועי' רש"י שבת שם
בר"ה כמדת כו' ואם ידלק ביום בלילות הקצרים ידלק.
וכן ברש"י זבחים יא ב ד"ה מרחו כו' אם תדלוק שליש
היום לא איכפת לו. 45 השואל בתשו' הרשב"א שם סי' עט
ע"פ גירסתו בספרי; הראב"ד לתמיד פ"ג מ"ט; מאירי
שבת שם בר"ה ולדעת בשם י"ט; הרע"ב תמיד פ"ג שם,
ועי' תו"ט שם. וכ"מ ברש"י מנחות פט א ד"ה ושיערו
כו' ומה שנשתייר בבוקר זורק וכן שם בר"ה מאן דאמר.
46 מלבד גד' רש"י חגיגה להבנת המאירי שבת ורא"ש
לתמיד, עי' לעיל ציון 37. 47 עי' לעיל: המצוה
ומקורה. 48 עי' לעיל שם. 49 ע"ע הטבת הגרות.
50 ע"ע הרב הרצוג עמוד מס 168 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

50 הרשב"א בתשו' שם; רמב"ן שבת כב ב. 51 מאירי
שבת שם בר"ה ויש חולקים, ובכללו דעה זו שם היא
כשיטת הרשב"א; חו' הר"ן שבת שם בשם הרא"ה.
52 ע"ע דשון המנורה. 53 ע"ע הטבת הגרות על הפסק
זה. 54 עי' להלן: ההדלקה. 55 הרע"ב תמיד פ"ג
מ"ט, ועי' תפא"י שם אות עו, וכן ד' השואל בתשו'
הרשב"א שם. וצ"ב להרע"ב לאחר הגם כשמצא דולק
שכ' מטיב שניהם ולא הזכיר שהחוזר ומדליק המערבי
וכשמצא כבוי מדליקו. ובר' השואל ברשב"א שם מכואר
שהחוזר ומדליק את המערבי והחילוק ביו זמן הגם ולאחר
הגם הוא שבזמן הגם מטיב רק המזרחי ולאחר הגם אף
שמצאם דולקים מטיב את שניהם ולא יסמוד על נס שידלקו
עד הערב בלי שמן חדש, ואולי גם כונת הרע"ב כד אף
שלא הזכיר. 66 ועי' ברשב"א שם שמשמע שב' הפעמים
היה דישון גמור. וע"ע הטבת הגרות. 57 פי'
הראב"ד לתמיד פ"ו מ"א, ועי' בפ"ג מ"ט, וצ"ב בפ"ג
שם כ' מניחם דולקים עד לאחר ההפסקה, ומשמע שאח"כ
מטיבם, ובפ"ו כ' מפורש שאינו מטיבם עד הערב, וכן

אבני הלכות מלאכת סימן רלח מכבה ומבעיר שבת נזר קמ"ז 231

(ז) ואפי' למאן דאמר מלאכה שאינה נריכה גופה חייב. אכתי קשה. שהרי התוספות הקשו שהרי הגשרפין אפרן מותר מדאורייתא אפילו בגמלת. ואם כן יכול לבשל בגמלתו והוי לורך אוכל נפש. ומי' בתום' כמו שגדריס ונדבות אין קרבין ביום סוד משום דעיקר המלאכה אינו לנורכו אלא לנורכו גבוה שכל זמן שלא נעשה לורך גבוה אסור להדיוט. אם כן עיקר המלאכה לגבוה. הכא נמי. הימר אפר הגשרפין משום שנעשה מלוחס' כמו שכתבו ההוס' שלי' תמורה. אם כן עיקר המלאכה לנורכו מזה ודו"ק היטב כי זה כוונת התוספות באמת הנס שקידרו מאוד בדבריהם. ואם המלאכה הוא הולאת אש אשר זה אינו לורך המטה כלל. והולאת האש הוא רק לנורכו הדיוט ולמה יאמר. אלא ודאי המלאכה הוא גמיה שהעלים מתבערים גם כן:

(ח) ואף' שנתלת. של מהכת גם כן חייבין עלי' משום מצעיר. הלא כתב הרמב"ם שהוא תולדת מצעיר וכתב הרמב"ם בפ"י המשניות פרק ז' דשבת ובהלכות פרק ז' דטולדה הוא שאינו דומה לאב לגמרי רק במקלת דמיון. דאף שאין המהכת מתבער. מכל מקום הוא נעשה אש. והוא דומה קצת למצעיר. אבל עיקר מצעיר שהעלים מתבערים:

(ט) וכבר הוכחנו במקום אחר לדעת הרמב"ם לא אמרינן מתוך מחולדה לאב דעיקר המלאכה הוא האב לא הותר. הנס שהותרה הטולדה לורך אוכל נפש. הכי דהאב במה שהוא אב חייבין עלי' גם כן. לא במה שהוא מלאכה לבד. ועל כן התבעיר גמלת של פן חייבין עלי' במה שהוא מתבער גם כן:

(י) ובזה יובן היטב מאמר ר' עקיבא ומאי להבערה שהוא אב' מלאכה. ומיבא אב לכאורה מיותר ויכבר דברנו מזה סימן רכ"ז אות ד' שהטולדה גם כן אסורה ביום טוב מדאורייתא כמו שהוכחנו שם ישיין שם] אך לפי מה שכתבתי נכון היטב דרך במה שהוא אב מלאכה האיטור דאלו מלאכה סתם הוא הולאת האש לבד כמו גמלת של מהכת. וזה אין אסור בגידון דידן כנ"ל באריכות. אך הוא אב מלאכה. וזה דוקא במה שהעלים או החמץ מתבער וזה אסור דלרד' לנוש והעיקר לשם מטה ודו"ק היטב:

סימן רל"ט. מלאכת הרצאה.

דין עקירה והנחה על גבי מקום ד' על ר':

(א) ייש' לפיין אם עקר חפץ מרשות היחיד והביא במקום פטור במקום שאין בו ד' על ד' ושבו עקר משם והביא ברשות הרבים. אם אמרינן דהנחה במקום שאין בו ד' על ד' כמאן דליטא ומייב. או דילמא דלפטור הוי הגמה. ואם תמלא לומר דחשיבא הגמה לפטור. מיבעיא לי אם עקר חפץ מרשות היחיד מקום ד' על ד' והביא במקום שאין בו ד' על ד' ברשות הרבים ושבו עקר משם והביא ברשות הרבים במקום ד' על ד'. מי אמרינן כיון דהנחה במקום שאין בו ד' על ד' חשיבא הגמה לפטור ולא לחיוב. וכיון דעל הגמה זו אינו עייב ולפטור הוי הגמה ונחבטלה עקירה

עדיף מנגיעה. דאם נטמא מקלת שבתוך הכלי נטמא כולה. ואלו נעשה לא נטמא כולה רק מה שנוגע בטומאה. כדאמרינן חולין כ"ד: התורה העידה על כלי חרס אפילו מלא חרל. ועל כן לירוף כלי בעלמא אף דלענין טומאה לא מהני רק בכלי שרת. מכל מקום למע שמועיל עדיף מנגיעה כנ"ל:

סימן רל"ח

(א) כתב הרב מלאכי בשלחן ערוך על סימן תל"ט בקונטרס אחרון וזה לשונו הגה אף על פי שהמצעיר אינו חייב אלא אם כן לריך לאפר. אף על פי כן עיקר החיוב אינו משום שריפת וכליון העלים, אלא משום ריבוי האש. כדמשמע ברמב"ם גבי חימום ברזל באור עיין שם במגיד משנה. שכל דבר שהוא עלמו נעשה אור כו'. וכן משמע בגמרא כריתות דמדליק הגר אף על פי שאין לריך לאפר חייב. וכן משמע בתוספות סוף פרק האורג דיבור המתחיל בחובל עיין שם שהקשי לריך לאפרה היכי חשיב לריך לגופה וזה פשוט ואין לריך לפנים עד כאן לשון:

(ב) ומילתא דפשיטא למן וללה"ס מיבעיא לי טובא כי מה שהביא ראי' ממדליק הגר שאין לריך לאפר. לא ידענה מה הוא כי לריך לכליון השמן כדי שיטעה אור:

(ג) ומה שהביא ראי' מקושיית ההוס' בלריך לאפרה הא לא חשיב לריך לגופה. אף אם הבערה כליון העלים. היינו כליון כח העלים הנכנס באש. והאפר הוא הפסולת הנשאר שלא נכנס באש ואין לריך לגופה כי גופה של מלאכה הוא כח פלים הנכנס באש. והוא אין לריך אלא לשרייט ולא חשיב לריך לגופה אלא אם כן לריך לאש. והשתא חשיב לריך לשריפת העלים שמהם נעשה אש:

(ד) אף' מה שהביא גמלת של מהכת שאין המהכת נשרף והוא קיים כמקדס רק משום שנעשה אש. לבד חייב. זה ראי' גדולה. ויבאר אחר כך ישוב לזה:

(ה) ויש' להביא ראי' דעיקר הבערה כליו הדבר מירושלמי כנ"ל דמפרש טעם דלא יקוב כו' ויפנה על פי הגר. משום שלא הופחל בכל מפה ועפה. ואם המלאכה רק באש. הכי הותחל המלאכה באור האש. אלא ודאי עיקר המלאכה בשמן המהכלה:

(ו) וכן נראה לי שהמלאכה בשמן המתבער מהא דפסחים (דף ה'). ר' עקיבא אומר תשביטו מערב יום טוב. או אינו אלא ביום טוב. הכי הוא אומר לא תעשה כל מלאכה. ומאי להבערה שהוא אב מלאכה. והכי בתמן אין המטה במה שנעשה גמלת ואש. אלא במה שהחמץ נשרף ומבער לא במה שנעשה אש. ולשון המכילתא איזבו השבתה שהוא בכל יראה ובל ימלא הוי אומר זה שריפה. ואי אמרת דהמלאכה הוא רק מה שנעשה אש. אם כן הוה מלאכה שאינה נריכה לגופה. דגופה של מלאכה רק הולאת האש. ולזה אין לריך כלל. דאין לומר שריף שיטעה אש כדי ששרף בו. וזה אינו דהחמץ נשרף באש שהוא מתחמול ואין לו לורך לזה מה שהחמץ עלמו נעשה אש:

דוקא די מעיינות? יעדן איינעם דארף מען געבן לפי ערכו, און פאר די וועלכע געפינען זיך אין „חוצה“ איז גענוג אויב מען וועט זיי געבן „מים שאובין“ אדער „מי מקה“ על כל פנים, אבער ניט די מעיינות. אויף דעם איז דער ענטפער — אדרבה, בכדי צו דערנעמען אויך דעם „חוצה“, מוז מען זיי געבן דוקא די מעיינות, וואָרום מעיינות זיינען ניט מקבל קיין טומאה והעלם, אדרבה, זיי זיינען אַלץ

(ב) זי איידלט אויס דעם מענטשן, און אַן אופן וואָס ער גייט אַרויס פון זיין „טבע“ און מציאות“); ניט בלויז בעסערט פנימיות התורה אויס און איידלט אויס די מדות, נאָר זי איז אויך משנה די טבע פון די מדות“). ז. די הוראה דערפון איז: „יפוצו מעינותיך חוצה“ (א), און די הוראה איז אַ צווייענדיקע: (א) עס זיינען פאַראַן אַזעלכע וואָס טענה'ן: צוליב וואָס דאַרף מען אין דעם „חוצה“ מפיץ זיין

המעין עצמו, ועפי"ז יובן הסלקא דעתך של התוספות (ד"ה שמא בכורות נה, ב) שהמעין מטהר דוקא בנחלין ולא באשבורן, אף שפשוט להתוס' דמי מעין שנפסקו מן המעין מטהרין באשבורן, ולכאורה איך אפשר להיות גריעותא במי המעין טרם שנפסקו — לפי שכשהם מחוברים בהמעין אינם בדין מים כ"א בדין מעין, ולכן אפשר שיטהרו דוקא בנחלין ולא באשבורן. (ועי' דעת ר"ש (ר"טג דבורים) שדין ביכורים אינו אלא בפירות התלושין, לפי שבתבואה אינם פירות אלא — שדה).

ובזה יובן דעת הרמב"ם (הל' איסור מזבח פ"ה, ה"ז) שהמשתחוה למעין שאינו שלו אין מימיו פסולין לגט, אף דס"ל (שם ה"ו) דהנעבד, אפילו של חבירו, אסור לגבוה — לפי שהאיסור לגבוה במשתחוה לבהמת חבירו אינו אלא משום מאיסותא (שהרי גם בעשה מעשה, אינו יכול לאסור דבר שאינו שלו (פ"ח מהל' ע"ז ה"א), ובמי מעין אין שייך מאיסותא, לפי שבהיותם בהמעין כשהשתחוה להם, לא היו מים ורק מעין, וכשמנסכם ע"ג המזבח, נעשו מציאות חדשה — מציאות דמים. (משא"כ במשתחוה למעין הנובע בארצו, שהוא איסור גמור, לא רק משום מאיסותא, (ש"לכן נאסרין אף להדיס (ראה לח"מ בהל' ע"ז שם, ומ"ש „פסולין גנט" הוא לפי דמייירי כאן בהל' איסורי מזבח), גם המים שיוצאים ממנו הם אסורים, לפי שבאים מן האסור). — ראה צפת פנח מהדו"ת ל, א.

ואותו הדבר הוא גם בנוגע לתורת החסידות, אשר מעיקרי התנאים בהפצת תורה זו: החיבור הבלתי פוסק עם נשיאי

(במדות) ולגלותו. ועי' בא המענה והעצה לימא מר מלתא דאגדתא, דאגדה שבה גנוזה פנימיות התורה (אגה"ק סי' כג), בכחה לפעול על הלב גם כשהוא בחלישות. ולכן גם בחר באגדה זו דוקא, המבארת את מעלת עצם המוחין, פנימיות התורה, כ"ל בפנים. (צב) ראה קונטרס ומעין מאמר א' סי' ב ספר המאמרים — קונטרסים ח"א פה, א.

(34) לשון מענה המשיח להבעש"ט שאו יבוא. נסמן לקמן ע' 1235 הערה 31. — וראה סנהדרין (צה, א) אשר „ענסיכם תתנו ופריכם תשאו“ (שהו"ע הפצת המעיינות חוצה, כמבואר בפנים) אין לך קץ מגולה מזה.

הטעם מה שכינה מלך המשיח לתורת הבעש"ט (החסידות) בשם מעינות*, יש לומר:

מתכונות העיקריות (ומכאן הוא מה שמימיו מחוברים עמו וכדאיתא במשנה רפ"ה דמקואות: העבירו ע"ג בריכה והפסיקו הרי הוא כמקוה*). ולא עוד, אלא שמי מיו (כשהם בתוך המעין), י"ל, שהם מציאות

(* ראה ע"ז גם במגילת יט כסלו ע' 30. **) ולדעת רוב הפוסקים וכ"פ ה"צמח צדק" מיירי בבריכה ריקנית. עיין שו"ת הצ"צ חיי"ד סקס"ז סי' (ובמפתח שם), משיך ביו"ד טר"א סק"ל בשם הפרישה, מהראב"ד בעשה"נ, ע"ז וכו'. וראה ג"כ צ"צ שער המילואים למקואות פ"ה מ"ו (זו, א). ועיי"כ תוס' בכורות נה, ב. פיה"מ להרמב"ם (הובא ונתבאר בבית יוסף שם). ובספרי"ט שחובאו ב"ט סהרת מים (להרה"ג והרה"ח וכו' מהר"ג ש"י [ז"ל] טעלושקין) ל"ז, ואמ"ל.

ווי גערעדט פריער, אז דער תכלית פון עצם השכל איז ווען ער ווערט נמשך און טוט אויף אין מדות.

(משיחת ש"פ בסלח תשכ"ב)

אמיתית הפעולה היא ע"י ההפצה חוצה (דוקא).

ועפ"י יש לבאר מאמר כ"ק אדמו"ר הצ"צ (לקו"ד ח"ד תרסב, א. — ובתורת שלום ע' 169 — נוסחא אחרת): „אז דער זיידע (כ"ק אדמו"ר הזקן) וואלט זיין בזמן התנאים וואלט ער געווען א גרויסער תנא, און אז ער וואלט זיין בזמן הנביאים, וואלט ער זיין א גרויסער נביא, דער זיידע איז געווען א תנא און א נביא, נאר וויילע דער דור איז געווען ניט כדאי, דערפאר איז זאָס געווען בעלעם". וכעין זה אמרו על ר' יהודא החסיד (הובא בספר מעשיות). ולכאורה הרי יתרה מזו אמרו"ל שאין דור שאין בו כאברהם כו' כמשה (ב"ר פנ"ו, ז). ויש לומר, דבחי האבות ומשה שישגן בכל דור ה"ז רק בהעלם ובאותם האנשים עצמם, אבל אינה מתגלית (ונוחלת) חוץ מהם. וכמו ב"ר החסיד, דאף דכו"כ מהוראותיו נתקבלו בתפוצות ישראל. הרי זה רק בנוגע לעשר בפועל, אבל טעמי ההוראות ובחי הנבואה שלו נשארו בעלעם. משא"כ הבחי של רבינו הזקן — היו בהתיישבות (ראה תורת שלום שם. וראה לקמן ע' 1138), והלביש את כל הבחי שלו (גם הנעלות ביותר) בתורת החסידות חב"ד ובהשגה, וע"י לימוד תורת החסידות „לוקחים" כל בחי אלו (ומ"ש „דערפאר איז דאס געווען בעלעם", י"ל הכוונה שאין הענינים כמו שהם בהפשטה, כ"א שנתלכשו בתורת החסידות), ובתכונת המעין שמימו מטהרין גם כשוזחלין חוץ ממנו (משיחת יט כסלו תשס"ו).

מטהר"ם). (ב) אַנדערע טענה'ן: פאַרוואָס זאָל אײַך זײַך פאַרנעמען מיטן „חוצה"? אײַך וועל זײַך געפײנען אין מײנע אײַ גענע ד' אמות, און דאָרט זײַך עוסק זײַן אין די מעײנות פון פנימיות התורה; מה לי ולחוצה? איז דער ענטפער אויף דעם, אַז דוקא דורכן „יפוצו חוצה", דורך פאַרשפּרײטן פנימיות התורה אומעטום, וועט עס ווערן „מעײנותיך", דײנע מעײנות. אַן דעם איז — אַז די מעײנות קומען אַן צו עס — ווערן זײ אױס מעײנות"ם.

תורת הד"ח (המתבטא בשמירת דברי הרב (ראה סה"מ תש"ח ע' 296)), עד אשר הלומד והמפיץ אינו מציאות לעצמו (משיחת יט כסלו תשס"ו).

(35) וכהד"ן (ספ"ק דמקואות) שהמעין (דוקא) מטהר את כל הטומאות, עד שכשר גם לקדש ממנו מי חטאת המטהרים טומאת מת, אבי אבות הטומאה.

(36) כי מעלת המעין הוא שמטהר גם בזוחלין, שפירוש זוחלין הוא — זוחלין גם מחוץ להמעין (וכדוגמת זוחלין שבמקוה (דפסולין), דהזחילה מה שניידי ממקום למקום תוך המקוה, לא חשיב זוחלין (ש"ת הצ"צ יו"ד סי' קסד אות ה' ואל"ף, רמ"א יו"ד סי' רא סעי' גו"ן). כי כחו וענינו של המעין מתבטא גם בזה, שמטהר גם בחוץ ממנו. ולא עוד, אלא שישנה סברא (ראה לעיל הערה 34), שהטהרה דמעין הוא דוקא בזוחלין (ועד"ו מצינו גם במקוה (כס"מ בה"י אבות הטומאות ספ"ו) שאין הטמא נטהר אלא בעלייתו מהמקוה, לא בעודה בחוץ המקוה (אף שבזה י"ל עיקר הטעם — שעלייתו זהו גמר הטבילה) — ועד"ו